

Hz. Peygamberin Yün Elbise Giymeyi Teşvik Ettiğine Dair Mutasavvıfların Kitaplarında Geçen Hadislerin Tahrir ve Değerlendirilmesi

Necmi SARI¹

Öz

Giyim kuşamla ilgili olarak sûfilerin eleştirildiği konulardan biri de yün elbise giymenin sünnet olduğu hususuna inanmalarıdır. Mutasavvıfların yün elbise giymenin faziletine dair eserlerinde kaydettikleri hadislerin bir kısmı yün elbise giyilmesini teşvik eden hadislerden, diğer bir kısmı ise Hz. Peygamber ile sahâbe ve tâbiînün yün elbise giydiklerinden söz eden rivâyetlerden oluşmaktadır. Bu rivâyetlerin bir bölümü merfû, diğer bir bölümü mevkûf ve maktû hadislerdir. Bu rivâyetlerden yün elbise giyilmesini teşvik eden merfû hadislerin çoğunluğu uydurma veya zayıf hadisleri konu edinen kitaplarda geçen zayıf veya mevzû hadislerden oluşurken, başta Kütüb-i Sitte olmak üzere muhtelif temel hadis kaynaklarında geçtiğini tespit ettiğimiz Hz. Peygamber ile sahâbe ve tâbiînün yün elbise giydiklerinden söz eden rivâyetlerin geneli sahîh veya hasen hadislerdir. Bu çalışmada, mutasavvıfların kitaplarında geçen ilgili hadislerin sıhhatleri, rivâyetlerin yer aldığı hadis kaynaklarının tamamından faydalanılarak sened ve metinleri itibarıyla araştırılmıştır. Âlimlerin bu rivâyetlere dair değerlendirmeleri de hadis şerhleri ve tasavvuf eserlerinden hareketle ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Tasavvuf Kitapları, Yün Elbise Giymek, Rivâyet, Tahrir, Değerlendirme.

Sarı, Necmi. (2023). "Hz. Peygamberin Yün Elbise Giymeyi Teşvik Ettiğine Dair Mutasavvıfların Kitaplarında Geçen Hadislerin Tahrir ve Değerlendirilmesi". *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 7/1 (2023), 38-61.
<https://doi.org/10.32711/tiad.1245601>

Geliş Tarihi	31.01.2023
Kabul Tarihi	29.03.2023
Yayın Tarihi	29.03.2023
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Hadis Anabilim Dalı, Bolu, Türkiye, necmisari@ibu.edu.tr (rahaveyh@hotmail.com), ORCID: 0000-0003-0910-7691

2023, 7 (1), 38-61 | Research Article

Authentication and Evaluation of the Hadiths in the Books of the Sufis Regarding the Prophet Encouraging the Wearing of Woolen Clothes

Necmi SARI¹

Abstract

One of the issues that the Sufis are criticized about dressing is their belief that wearing woolen clothes is sunnah. Some of the hadiths cited by the Sufis in their works on the virtue of wearing woolen clothes are from the hadiths encouraging the wearing of woolen clothes, and some of them are about the Prophet, the Companions and the followers wearing woolen clothes. While a number of these narrations are sahih and hasen, a number of them are weak and fabrications. In this study, the authenticity of the related hadiths in the books of the Sufis was investigated in terms of their isnads and their texts by making use of all the hadith sources in which the narrations are included. The evaluations of the scholars on these narrations were also tried to be revealed based on the hadith commentaries and Sufi works.

Keywords: Hadith, Sufi Books, Wearing a Wool Dress, Narration, Takhrij, Evaluation.

Sarı, Necmi. (2023), "Hz. Peygamberin Yün Elbise Giymeyi Teşvik Ettiğine Dair Mutasavvıfların Kitaplarında Geçen Hadislerin Tahrir ve Değerlendirilmesi", *Turkey Journal of Theological Studies*, 7/1 (2023), 38-61
<https://doi.org/10.32711/tiad.1245601>

Date of Submission	31.01.2023
Date of Acceptance	29.03.2023
Date of Publication	29.03.2023
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Assist Prof., Bolu Abant İzzet Baysal University, Theology Faculty, Hadith, Bolu, Turkey, necmisari@ibu.edu.tr (rahaveyh@hotmail.com), ORCID: 0000-0003-0910-7691

Giriş

Giyim kuşamla ilgili olarak sûfîlerin eleştirildiği konulardan biri de yün elbise giymenin sünnet olduğuna dair inançlarıdır. Onların bu inancını bir ünvan olarak ismini aldıkları “sûfî” kelimesinde aramak yanlış olmayacaktır. Zira sûfî kelimesinin, ilk dönemlerde ucuz bir giyecek olarak görüldüğü için gurur ve kibire yol açmayan sûtân (yün elbise) türetilmiş olabileceği ifade edilmektedir.¹ O dönemlerde renksiz, gösterişsiz, yünden imal edilmiş kıyafetler giyinmek günahlara duyulan nedâmetin bir göstergesi kabul edilmiştir. Hâris el-Muhâsibî (ö. 243/857), yün elbiseyi kibri örten bir tevazu kisvesi olarak görmüştür.² Âbid ve zâhidlerin tevazularının bir nişânesi olarak giydikleri ve yaşam tarzı haline getirdikleri yün (sûf) elbiselerine nispetle sûfî diye anılmaya başladıkları, yine bu nispetten hareketle “tasavvef” (yün giydi) fiilinin türetildiği, tasavvuf tabirinin de bu fiilin masdarı olduğu söylenmiştir.³ Hem anlamı itibarıyla hem de dil bilgisi açısından makul olması hasebiyle bu görüş hüsn-ü kabul görmüştür.⁴ Hasan Kâmil Yılmaz, Kelâbâzî (ö. 380/990), Ebû Nuaym el-İsfahânî (ö. 430/1038), Gazzâlî (ö. 505/1111), Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî (ö. 597/1201), Sühreverdî (ö. 632/1234), İbn Teymiyye (ö. 728/1328) ve İbn Haldûn (ö. 808/1406) gibi klasik devir müelliflerinin bu görüşte olduklarını dile getirmiştir. Nicholson, Nöldeke, Massignon ve Goldziher gibi müsteşrikler ile aynı zamanda Ezher hocası son dönem mutasavvıflarından Şeyh Abdülhalîm Mahmûd da bu kanaattedirler.⁵

Mutasavvıf müelliflerin öncülerinden olan Ebû Nasr es-Serrâc (ö. 378/988), peygamberlerin, veliyyullâhın ve asfiyânın yolu olarak gördüğü yün (sûf) giyme âdetinden hareketle sûfî kelimesinin bu kökten türetildiğini söyler. Bu şekilde giyilen kıyafete nisbetle isim almanın eski bir âdet olduğunu; zira yün giymenin peygamberlerin âdeti, velîler ve asfiyânın ise şîârı olduğunu, Hz. İsâ'ya inanan yakın çevresinin beyaz renkli kıyafetler tercih ettikleri için “beyaz libâslılar” anlamında “havâîrler” nisbesiyle anıldıklarını dile getirir. Benzer şekilde bu yolu tutanların yünlü kıyafet giymeyi tercih etmeleri sebebiyle sûfî nisbesiyle anıldıklarını, gömlek giyme anlamında olan “tekamma” fiilindeki kullanımda olduğu gibi sûfîlerin sahip olduğu ilme “tasavvuf” denildiğini belirtir.⁶ Genel olarak bu yola tâbi olanlar da sûfî, tasavvuf ehli yahut

¹ Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdillâh, *Hilyetü'l-evliyâ' ve tabakâtü'l-asfiyâ'*, (Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî, 1387/1967), 1/27-28; Sühreverdî, Ömer b. Muhammed, *Avârifü'l-ma'ârif*, nşr. Ahmed Abdürrahîm es-Sâyiğ - Tevfik Alî Vehbe (Kâhire: Mekettebü's-Sekâfeti'd-Diniyye, 1427/2006), 70-72; İbn Teymiyye, Takıyyuddîn Ahmed, *Mecmûu'l-fetâvâ*, nşr. Abdürrahmân b. Muhammed (Riyâd: Dâru Âlemi'l-Kütüb, 1412/1991), 11/6-7, 16, 195.

² Mehmet Ali Aynî, *Tasavvuf Tarihi*, haz. Hüseyin Rahmi Yananlı (İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2017), 201; Selçuk Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, (İstanbul: İFAV, 2001), 53.

³ Kuşeyrî, Abdülkerîm b. Hevâzin, *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye*, nşr. Abdülhalîm Mahmûd - Mahmûd b. eş-Şerîf (Kâhire: Matâbiu Müesseseti Dâri's-Şa'b, 1409/1989), 464.

⁴ Zekî Mübârek, *et-Tasavvufu'l-İslâmî fi'l-edeb ve'l-ahlâk*, (Kâhire: Müessesetu Hindâvî li't-Ta'lîm ve's-Sekâfe, 2012), 55; Mehmet Ali Aynî, *Tasavvuf Tarihi*, 200-202; Reşat Öngören, “Tasavvuf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/119; a.mlf., “Sûfî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/471; Hasan Kâmil Yılmaz, *Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 1997), 26-27; Abdullah Aydın, *Doğuş Devrinde Tasavvuf ve Hadis*, (İstanbul: Seha Neşriyat, 1986), 29; Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 53-54; Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, (İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları, 2009), 581; Ahmet Yıldırım, *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000), 8-9, 10; Muhittin Uysal, *Tasavvuf Kültüründe Hadis*, (Konya: Yediveren, 2001), 47-49.

⁵ Yılmaz, *Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*, 26. ay. bk. Yıldırım, *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları*, 8-9; Uysal, *Tasavvuf Kültüründe Hadis*, 47, 48, 49, 55 (132 nolu dipnot).

⁶ Serrâc, Ebû Nasr Abdullah b. Alî et-Tûsî, *el-Lüma'*, nşr. Abdülhalîm Mahmûd - Tâhâ Abdülbâkî Sürûr (Kâhire: Dârü'l-Kütübü'l-Hadîse, 1380/1960), 40-41.

mutasavvıf adıyla anılırlar.⁷ Serrâc, sûfilerin giydikleri elbise olan sûf'a nispet edilerek sûfî diye isimlendirilmelerinin, onların ilimlerine, uygulamalarına, hâl ve ahlâklarına şâmil bir isimlendirme olduğunu belirtmektedir.⁸ Bu görüş sahiplerine göre Serrâc'ın da dikkat çektiği gibi İslamiyetten önce başta Hz. İsa'nın havâripleri olmak üzere zühd ve takva yolunda münzevî bir hayat sürdüren Hristiyan din adamları, nefislerini terbiye etmenin bir aracı olarak mütevezi ve gösterişten uzak gördükleri yün elbiseler giyerlerdi. Bu nedenle yün elbise giymek, zamanla alçak gönüllülüğün ve münzevî bir hayat seçen riyâzet ehlinin nişânesi sayılmıştır. Sonraki asırlarda bu âdeti aynen alıp devam ettiren sûfiler de Hristiyan din adamları gibi dünyevî arzularından sıyrılmamanın, gösteriş, kibir ve benlik elbisesinden soyunmanın delili olarak gördükleri sûf/yün elbiseler giymeye başlamışlardır. Bu itibarla kendilerine sûfî, yaptıkları iş de tasavvuf denilmiştir.⁹

Kaynaklarda geçtiği üzere ilk asırlardan itibaren birçok zâhid yün elbise giymiştir.¹⁰ Örneğin sahâbî Ebû Berze el-Esemî (ö. 65/685 [?]),¹¹ tâbiî Sâlim b. Abdillâh b. Ömer (ö. 106/725),¹² başka bir tâbiî Avn b. Abdillâh b. Utbe b. Mes'ûd el-Hüzelî (ö. 110/728 [?]),¹³ Mâlik b. Dînâr (ö. 131/748'den önce),¹⁴ Ziyâd b. Ebî Ziyâd (Mevlâ İbn Ayyâş) (ö. 135/),¹⁵ Süleymân b. Süleym el-Kinânî (ö. 147/),¹⁶ Süfyân es-Sevrî (ö. 161/778)¹⁷ ve Utbe b. Gulâm¹⁸ (ö. ?) gibi pek çok zâhidin yün elbise giydikleri rivâyet edilmiştir. Hicrî üçüncü asırdan itibaren ise beyaz yün elbise giymek sûfilerin resmî kıyafeti konumunda görülmüştür.¹⁹ Sühreverdî, Hz. Peygamber'in yünden imal edilmiş elbise giymesi sebebiyle zâhid ve âbidlerin bu uygulamayı sahiplendiklerini nakletmiştir.²⁰

Sonraki dönemlerde de sûfiler, sünnet olduğu gerekçesiyle yün elbise giyme uygulamasını sürdürmüşlerdir. Örneğin Osmanlı mutasavvıf ulemâsından Akşemseddin'in (ö. 863/1459) aynı gerekçeyle yaşadığı döneme yönelik yün elbise giyme uygulamasından bahsettiği görülmektedir. Nitekim Akşemseddin'in bazı konularda çoğunlukla "fukarâ" kelimesi ile ifade ettiği sûfilere yöneltilen eleştirilere dair cevap ve itirazlarını ihtiva eden *Defu metâ'ini's-sûfiyye* adlı eserinde sûfilerin giyim kuşamına dair getirilen eleştirilerden biri olarak sûfilerin yün elbise giymelerine yönelik eleştiriye yer

⁷ Mehmet Ali Aynî, *Tasavvuf Tarihi*, 200-202; Öngören, "Tasavvuf", 40/119; a.mlf., "Sûfî", 37/471; Yılmaz, *Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*, 26-27; Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 53-54; Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 581; Yıldırım, *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları*, 8-9, 10; Uysal, *Tasavvuf Kültüründe Hadis*, 47-49; Hüseyin Rahmi Yananlı, "Tasavvufun Sözü ve Özü", Mehmed Ali Aynî *Tasavvuf Tarihi* (İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2017), 331-332.

⁸ Serrâc, *el-Lüma'*, 40-41.

⁹ Mehmet Ali Aynî, *Tasavvuf Tarihi*, 200, 201; Yananlı, "Tasavvufun Sözü ve Özü", 332.

¹⁰ Sühreverdî, *'Avârifü'l-ma'ârif*, 70-72; Zekî Mübârek, *et-Tasavvufu'l-İslâmî*, 56-60; Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 53-54; Öngören, "Sûfî", 37/471; Uysal, *Tasavvuf Kültüründe Hadis*, 48; Yıldırım, *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları*, 10.

¹¹ İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, *et-Tasavvufu'l-İslâmî* ve zikru fadhîhâ ve tesmiyetü men hallehâ mine'l-emâsil evi'ctâze bi nevâhîhâ min vâridîhâ ve ehlihâ, nşr. Ali Şîrî (Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1419/1998), 62/98, 99.

¹² İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 20/61, 62.

¹³ İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 47/78.

¹⁴ Mehmet Ali Aynî, *Tasavvuf Tarihi*, 201; Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 53.

¹⁵ İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 19/237, 239.

¹⁶ İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 22/329.

¹⁷ İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 56/327. bk. Mehmet Ali Aynî, *Tasavvuf Tarihi*, 201; Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 53.

¹⁸ Mehmet Ali Aynî, *Tasavvuf Tarihi*, 201; Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 53.

¹⁹ Mehmet Ali Aynî, *Tasavvuf Tarihi*, 201; Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 53.

²⁰ Sühreverdî, *'Avârifü'l-ma'ârif*, 70-72.

vermektedir.²¹ Akşemseddin bu eleştiriye cevap verirken, yün elbise giymenin sünnet olduğuna delâlet eden bazı hadisler zikretmiş, ardından “Yün giymenin bid’at olduğunu söylemek, (buraya kadar) kaydettiğimiz yün giymenin sünnet olduğuna delâlet eden âyetler, sahîh hadis ve sahâbî sözleri nedeniyle bid’attir.”²² diyerek asıl bid’atin yün giymenin bid’at olduğunu söylemek olduğunu ifade etmiştir.

Mutasavvıfların yün elbise giymenin faziletine dair eserlerinde zikrettikleri hadislerin bir kısmı yün elbise giyilmesini teşvik eden hadislerden, diğer bir kısmı ise Hz. Peygamber ile sahâbe ve tâbiînün yün elbise giydiklerinden söz eden rivâyetlerden oluşmaktadır. Bu rivâyetler arasında merfû hadislerin yanı sıra mevkûf ve maktû hadisler de bulunmaktadır. Bu rivâyetlerden yün elbise giyilmesini teşvik eden merfû hadislerin çoğunluğu uydurma veya zayıf hadisleri konu edinen kitaplarda geçen zayıf veya uydurma hadislerden oluşurken, öncelikle Kütüb-i Sitte olmak üzere muhtelif temel hadis külliyyâtında geçtiğini tespit ettiğimiz Hz. Peygamber ile sahâbe ve tâbiînün yün elbise giydiklerinden söz eden rivâyetlerin geneli sahîh veya hasen hadislerdir. Hz. Peygamberin yün elbise giymeyi teşvik ettiği dair mutasavvıfların kitaplarında geçen hadislerin tahrîc ve değerlendirilmesine yönelik müstakil bir çalışma tespit edilemediğinden bu çalışmada, ilgili hadislerin sıhhat dereceleri, rivâyetlerin yer aldığı hadis külliyyâtının tamamından faydalanılarak sened ve metinleri cihetiyle incelenmiş, ayrıca âlimlerin bu rivâyetlere dair değerlendirmeleri de hadis şerhleri yanında tefsîr, fıkıh ve tasavvuf eserlerinden hareketle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1. Yün Elbise Giymeyi Teşvik Eden Hadisler

Mutasavvıfların yün elbise giymenin faziletine dair kitaplarında zikrettikleri rivâyetlerin bir kısmı yün elbise giyilmesini teşvik eden merfû hadislerdir. Hz. Peygamber’in yün elbise giyilmesini teşvik ettiği hadislerden tespit edilebildiklerimiz şunlardır:

1.1. “Yün elbise giyiniz ki, imanın tadını kalplerinizde bulasınız.” Hadisi

Hücvîrî’nin (ö. 465/1072 [?]) Farsça olarak yazdığı *Keşfü’l-mahcûb* adlı eserinde herhangi bir isnâd zikretmeden “Yamalı Elbise Giyme” başlığı altında verdiği bu hadiste geçen “sûf” kelimesiyle, sûfilerin “yamalı, kaba, değersiz” elbiseyi kastettikleri anlaşılmaktadır.²³

Hadisi bu lafızla Hâkim ve ondan rivâyetle Beyhakî *Şu’abü’l-îmân* adlı eserinde Ebû Ümâme el-Bâhilî’den (ö. 86/705) rivâyet etmiştir.²⁴ Hâkim bu haberi, İbn Mesûd’dan çok zayıf bir isnâdla rivâyet edilen “Rabbî’nin Hz. Mûsâ ile konuştuğu gün Mûsâ’nun üzerinde yün elbise (kisâ), yün cübbe, yün külâh (kalansuve) ve yün şalvar (sirvâl) ile ölü eşeğin derisinden yapılmış ayakkabı vardı.”²⁵ hadisine şâhid olarak olarak zikretmişse de

²¹ Akşemseddin, *Def’u metâ’ini’s-sûfiyye*, İstanbul Ün. Ktp. Nadir Eserler Bölümü, nr. 4786, 3.

²² Akşemseddin, *Def’u metâ’ini’s-sûfiyye*, 11.

²³ Hücvîrî, Alî b. Osmân, *Keşfü’l-mahcûb*, nşr. Ahmed Abdürrahîm es-Sâyih – Tevfik Alî Vehbe (Kâhire: Mektebetü’s-Sekâfeti’-d-Dîniyye, 1428/2007), 65.

²⁴ Hâkim, Ebû Abdillâh el-Hâkim en-Nisâbüri, *el-Müstedrek ale’s-Sahîhayn* (Zehebî’nin *Telhîsu’l-Müstedrek*’i ile birlikte) (Beirut: Dârü’l-Kitâbi’l-Arabî, ts.), 1/28; Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin, *Şu’abü’l-îmân*, nşr. Muhammed Sa’îd Zağlûl (Beirut: Dârü’l-Kütübü’l-İlmiyye, 1410/1990), 5/151 (No. 6150).

²⁵ Hâkim, *el-Müstedrek ale’s-Sahîhayn*, 1/28. ay. bk. Tirmizî, Muhammed b. İsâ, *el-Câmi’u’s-sahîh*, nşr. Sâlih b. Abdülazîz Âlu’s-Şeyh (Riyâd: Dârü’s-Selâm, 1420/1999), Libâs, 10; Hâkim, *el-Müstedrek ale’s-Sahîhayn*, 2/379; İbnü’l-Kayserânî, Ebû’l-Fazl Muhammed b. Tâhir, *Safoetü’l-tasavvuf*, nşr. Ahmed eş-Şerebâsî (Kâhire: Matbaatü Dâri’t-Te’lif, ts.), 53 (senedsiz). Tirmizî’nin rivâyet ettikten sonra “garîb” olarak nitelendirdiği bu hadis hakkında Zehebî

Zehebî, Hâkim'in bu hadisi zayıf bir senedle sevkettiğini ve senedin yarısının mevcut nüshadan düştüğünü söylemiştir.²⁶ Hadis, senedindeki ravîlerden dördü nedeniyle şiddetli tenkide uğramıştır. Cerh ve ta'dîl ulemâsı bu ravîlerden Abdullah b. Dâvûd, İsmâil b. Ayyâş ve Sevr b. Yezîd'in zayıf olduğunu ifade ederlerken²⁷ dördüncü ravî Muhammed b. Yûnus el-Küdeymî'nin (ö. 286/899) hadis uydurucusu olduğunu belirtmişlerdir. Nitekim el-Küdeymî hakkında İbn Adî "Hadis uydurmakla ve hadis hırsızlığıyla itham edilmiştir. Görmediği kişileri gördüğünü iddia etmiş ve tanımadığı kimselerden rivâyet iddiasında bulunmuştur. Hocalarımızın geneli ondan rivâyeti terketmiştir."²⁸ derken İbn Hibbân "Sika ravîler adına hadis uydururdu. Belki binden fazla hadis uydurmuştur."²⁹ demiştir. Hadisin bir diğer lafzı şöyledir: "Yün elbise giyin ki, az yiye insanlar haline gelin. Yün elbise giyin ki, âhirette onunla tanının. Çünkü yün elbiseye bakmak, kalbe tefekkür imkânı verir, tefekkürse hikmeti beraberinde getirir. Hikmet içinizde/damarlarınızda kan gibi dolaşır. Kimin tefekkürü çok olursa yemesi azalır, dili tutulur (ve kalbi incilir). Kimin tefekkürü az olursa yemesi çoğalır, şişmanlar ve kalbi katlaşır. Katı kalp ise Allah'a uzaktır, cennete uzaktır, cehenneme yakındır." Hadisi bu lafızla Beyhakî, Hatîb el-Bağdâdî, Hatîb el-Bağdâdî'den rivâyetle İbnü'l-Cevzî ve Süyûtî,³⁰ Muhammed Nâsiruddîn el-Elbânî'nin belirttiğine göre ayrıca *el-Fevâid (el-Meşyeha)* adlı eserinde Ebû Bekr İbnü'n-Nâkûr ile İbn Bîşrân *Emâlî'*sinde muhtelif kanallardan Muhammed b. Yûnus el-Küdeymî yoluyla Ebû Umâme'den merfû olarak rivâyet etmişlerdir.³¹ Muhammed b. Yûnus el-Küdeymî nedeniyle İbnü'l-Cevzî, Şevkânî, Elbânî, Amr Abdülmun'im Selîm ve Âmir Hasan Sabrî hadisin her iki rivâyetinin de "mevzû" olduğunu belirtirlerken,³² Zeynüddîn el-İrâkî, İbn Arrâk, Fettenî ve Münâvî

ve Elbânî "çok zayıf" değerlendirmesinde bulunmuşlardır. Zehebî, *Telhisu'l-Müstedrek*, 1/28; 2/379; Elbânî, Muhammed Nâsiruddîn el-Elbânî, *Daifu Süneni't-Tirmizî*, (Riyâd: Mektebetü'l-Meârif, 1420/2000), 166 (No. 1737); a.m.lf., *Silsiletü'l-ehâdisi'd-daife ve'l-mevzûa ve eseruhâ's-seyyi' fi'l-ümme* (Riyâd: Mektebetü'l-Meârif, 1412/1992), 1/208; 9/82-83 (No. 4082); a.m.lf., *Da'ifu't-Tergîb ve't-terhîb* (Riyâd: Mektebetü'l-Meârif, 1421/2000), 2/40 (No. 1263/3). Hadisin ayrıntılı bir değerlendirmesi için bk. Muhittin Uysal, *Peygamber Günlerinde Giyim Kuşam ve Süslenme*, (Konya: Yediveren, 2004), 187 Haydar Güngör, "Hz. Peygamber (s.a.s.) Döneminde Kullanılan Kıyafetler", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [Dergiabant: Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi]* 4/8 (2016), 60-61. Libâs literatürünün değerlendirildiği bir araştırma için bk. Erdoğan Köycü, "Âyet Hadîs ve Kültür Bağlamında Libâs Literatürü Üzerine Bir Deneme", *Siyâsi Sosyal Kültürel Yönleriyle Türkiye ve Rusya-3*, (Ankara: Berikan Yayınevi, 2019), 239-258.

²⁶ Zehebî, *Telhisu'l-Müstedrek*, 1/28.

²⁷ İbnü'l-Cevzî, Abdurrahmân b. Ali, *el-Mevzûât*, nşr. Tefvîk Hamdân (Beirut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1415/1995), 2/245; Münâvî, Muhammed Abdürraûf, *Fezû'l-kadîr şerhu'l-Câmî'i's-sağîr min ehâdisi'l-beşîri'n-nezir*, nşr. Ahmed Abdüsselâm (Beirut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1422/2001), 4/463.

²⁸ İbn Adî, Abdullâh b. Adî, *el-Kâmil fi duafâi'r-ricâl*, nşr. Kurul (Beirut: Dâru'l-Fikr, 1405/1985), 6/2294; Zehebî, Muhammed b. Ahmed, *Mizânü'l-i'tidâl fi nakdi'r-ricâl*, nşr. Ali Muhammed el-Becavî (Beirut: Dâru'l-Ma'rif, ts.), 4/74.

²⁹ İbn Hibbân, Muhammed b. Hibbân, *Kitâbü'l-Mecrûhîn mine'l-muhaddisin ve'd-du'afâ' ve'l-metrûkîn*, nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Silefi (Riyâd: Dâru's-Sumey'i, 1420/2000), 2/332 (No. 1020); İbnü'l-Cevzî, Abdurrahmân b. Ali, *el-'lelü'l-mütenâhiye fi'l-ehâdisi'l-vâhiye*, nşr. Halîl el-Meys (Beirut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1424/2003), 2/830. ayrıca bk. 1/201; Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, 4/74; İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-'Askalânî, *Tehzîbü't-Tehzîb*, nşr. Mustafa Abdülkâdir 'Atâ' (Beirut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1415/1994), 9/466-467.

³⁰ Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, 5/151 (No. 6151); Hatîb el-Bağdâdî, Ahmed b. Ali, *el-Müntehab min kitâbi'z-zühud ve'r-rekâik*, nşr. Âmir Hasan Sabrî (Beirut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1420/2000), 56-57 (No. 5); İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûât*, 2/245; Süyûtî, Celâlüddîn Abdurrahmân, *el-Le'âli'l-masnûa fi'l-ehâdisi'l-mevzûa*, (Beirut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1417/1996), 2/223-224.

³¹ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-daife ve'l-mevzûa*, 1/206-207.

³² İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûât*, 2/245; Şevkânî, Muhammed b. Ali, *el-Fevâidü'l-mecmûa*, nşr. Abdurrahmân b. Yahyâ el-Mu'allimî (Beirut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1416/1995), 192 (No. 14); Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-daife ve'l-mevzûa*, 1/206-208 (No. 90); a.m.lf., *Daifu'l-Câmî'i's-sağîr ve ziyâdetuh*, (Beirut: el-Mektebû'l-İslâmî, 1410/1990), 554 (No. 3790); Amr Abdülmun'im Selîm, *Savnü'ş-şer'i'l-hanîf bi beyâni'l-mevdû' ve'd-daif* (Tantâ: Dâru'd-Diyâ', 1419-1420/1998-

“zayıf” değerlendirmesinde bulunmuşlardır.³³ Beyhakî'nin *Şu'abü'l-îmân*'ını tahkik eden Muhtâr Ahmed en-Nedvî her iki rivâyetin isnâdı hakkında “çok zayıf” değerlendirmesinde bulunurken³⁴ Muhittin Uysal ihtiyatlı bir yaklaşım sergileyerek hadisin ilk rivâyeti hakkında “çok zayıf”, ikinci rivâyet olan ilâve kısım hakkında ise “müddrec” değerlendirmesinde bulunmuştur.³⁵ Hadisin ikinci rivâyeti hakkında “müddrec” değerlendirmesinde bulunan Beyhakî, Süyûtî, İbn Arrâk, Fettenî ve Münâvî'nin ifadelerinden³⁶ anlaşılan yün elbise giymeyi tavsiye eden hadisin, isnâdında problemler bulunmakla birlikte bir aslının bulunduğu, birinci rivâyete ilaveten ikinci rivâyette yer alan ilave kısmın, bazı ravîler tarafından hadise katılmış olabileceği ihtimalidir.³⁷ Bu nedenle *Şu'abü'l-îmân*'da bu rivâyete yer veren Beyhakî hadisin birinci rivâyetini “merfû” sayarken, ikinci rivâyet olan ilâve kısmı için “bu münker bir ziyadedir” notunu düşmüştür.³⁸ Süyûtî de Beyhakî ile aynı kanaati paylaşmaktadır.³⁹ Tespit edebildiğimiz kadarıyla “Yün elbise giyiniz ki, imanun tadını kalplerinizde bulasınız.” lafızlı hadisin birinci rivâyetini Süyûtî dışında sahîh gören bir muhaddise rastlanmamıştır. Üstelik Süyûtî'nin bu konudaki görüşleri arasında da tam bir uyum yoktur. Zira *el-Câmi'u's-sağîr min ehâdisi'l-beşîri'n-nezîr* adlı eserinde hadise “sahîh” rumuzunu koyarken⁴⁰ daha önce geçtiği üzere *el-Le'âli'l-masnûa fi'l-ehâdisi'l-mevzûa* ile *el-Medrec ile'l-müddrec* adlı eserlerinde bu rivâyet hakkında doğrudan herhangi bir hüküm beyânında bulunmamıştır. Hadisin her iki rivâyetiyle de “mevzû” olmasa bile isnâdındaki Muhammed b. Yûnus el-Küdeymî nedeniyle “çok zayıf” olduğunda herhangi bir şüphe bulunmamaktadır. Hadisi her iki rivâyetiyle “mevzû” değil de “çok zayıf” şeklinde değerlendirmemizde cerh ve ta'dîl ilminin otorite ismi İbn Hacer'in Muhammed b. Yûnus el-Küdeymî hakkında verdiği “zayıf” hükmü etkili olmuştur.⁴¹

2000), 2/261-263 (No. 391); Hatîb el-Bağdâdî, *el-Müntehab min kitâbi'z-zühud ve'r-rekâik*, (nâşir Âmir Hasan Sabrî'nin ilgili dipnotu), 56-57, 4 nolu dipnot.

³³ İbn Arrâk, Ali b. Muhammed, *Tenzihü's-şeria ani'l-ahbâri's-şeniati'l-mevzûa*, nşr. Abdülvehhâb Abdüllatif - Abdullâh Muhammed es-Siddîk (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1401/1981), 2/273 (No. 24); Fettenî, Muhammed Tâhir, *Tezkiretü'l-mevzûât* (Sonunda müellifin *Kânûnu'l-mevzûât ve'd-duafâ'sı* ile birlikte), (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1415/1995), 157; Münâvî, *Fezû'l-kadîr*, 4/463 (No. 5574); a.m.lf., *et-Teyşir şerhu'l-Câmi'i's-sağîr*, nşr. Mustafâ Muhammed ez-Zehêbi (Kâhire: Dârü'l-Hadis, 1421/2000), 4/344 (No. 5574).

³⁴ nşr. Muhtâr Ahmed en-Nedvî (Bombay: ed-Dârü's-Selefiyye, 1406/1986), 11/137-140, 5742, 5743 nolu dipnotlar.

³⁵ Uysal, *Tasavvuf Kültüründe Hadis*, 318.

³⁶ Beyhakî: “Bu münker bir ziyadedir. ... Bazı ravîlerin sözleri gibi duran bu ifadelerin hadise katılmış olması muhtemeldir ki Allah en doğrusunu bilir.” Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, 5/151. Süyûtî: “Beyhakî dedi ki: “Bazı ravîlerin sözleri gibi duran bu ifadelerin hadise katılmış olması muhtemeldir ki Allah en doğrusunu bilir.” Süyûtî, Celâlüddîn Abdurrahmân, *el-Le'âli'l-masnûa fi'l-ehâdisi'l-mevzûa*, (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1417/1996), 2/224. “Bu hadisi Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*'da rivâyet etmiş olup şöyle demiştir: Bu hadisin merfû olan kısmı sadece “Yün elbise giyin ki, imanun tadını kalplerinizde bulasınız.” lafızlı bölümüdür. Geri kalan ilâveler münker ziyadedir. Beyhakî devamla şöyle der: Bazı ravîlerin sözleri gibi duran bu ifadelerin hadise katılmış olması muhtemeldir ki Allah en doğrusunu bilir. Süyûtî daha sonra şöyle der: Bu hadisin sadece merfû olan kısmını ilgili ziyade olmadan Hâkim *Müstedrek*'inde rivâyet etmiştir.” Süyûtî, Celâlüddîn Abdurrahmân, *el-Medrec ile'l-müddrec*, nşr. Subhî el-Bedrî, es-Sâmerrâî (Kuveyt: ed-Dârü's-Selefiyye, 1400/1980), 44 (No. 62). Beyhakî'nin sözünü nakleden İbn Arrâk akabinde şöyle söyler: “Uzun olan hadis, müddrecdir, mevzu değil.” İbn Arrâk, *Tenzihü's-şeria*, 2/273. Fettenî de Beyhakî'nin ilgili sözünü naklettikten sonra şöyle der: “Hadis müddrecdir, mevzu değil.” Fettenî, *Tezkiretü'l-mevzûât*, 157. Münâvî: “Beyhakî dedi ki: “Bu münker bir ziyadedir. Bazı ravîlerin sözleri gibi duran bu ifadelerin hadise katılmış olması muhtemeldir.” Münâvî, *Fezû'l-kadîr*, 4/463.

³⁷ Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, 5/151; Süyûtî, *el-Le'âli'l-masnûa*, 2/224; a.m.lf., *el-Medrec ile'l-müddrec*, 44 (No. 62); İbn Arrâk, *Tenzihü's-şeria*, 2/273; Fettenî, *Tezkiretü'l-mevzûât*, 157.

³⁸ Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, 5/151.

³⁹ Süyûtî, *el-Medrec ile'l-müddrec*, 44.

⁴⁰ Süyûtî, Celâlüddîn Abdurrahmân, *el-Câmi'u's-sağîr min ehâdisi'l-beşîri'n-nezîr* (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1423/2002), 345 (No. 5574).

⁴¹ İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-'Askalânî, *Takrîbü't-Tehzîb*, nşr. Ebü'l-Eşbâl Sağîr Ahmed Şâğîf el-Pâkistânî (Riyâd:

Elbânî'nin de işaret ettiği gibi birinci rivâyeti, ikinci rivâyetten ayırmanın haklı bir gerekçesi yoktur. Zira her iki rivâyetin isnâdında da Muhammed b. Yûnus el-Küdeymî olduğu gibi, birinci rivâyetin isnâdında ayrıca Abdullah b. Dâvûd, İsmâil b. Ayyâş ve Sevr b. Yezîd adlı zayıf ravîler de bulunmaktadır.⁴² Bu bağlamda Muhittin Uysal'ın Elbânî'nin bu hadisle ilgili verdiği "mevzû" hükmünün ikinci rivâyetle ilgili olduğuna işaret eden sözleri⁴³ Elbânî'nin bizatihi kendi sözleriyle geçersiz kalmaktadır.⁴⁴

Hadisi "Yün elbise giyin ki, imanın tadını kalplerinizde bulasınız. Yün elbise giyin ki, az yiyecek insanlar haline gelin. Yün elbise giyin ki, âhirette onunla tanının. Çünkü yün elbiseye bakmak,⁴⁵ tefekkür imkânı verir, tefekkürse hikmeti beraberinde getirir. Hikmet içlerinizde/damarlarınızda kan gibi dolaşır." lafzıyla muhtasar olarak aralarında Muhammed b. Yûnus el-Küdeymî'nin yer almadığı farklı bir tarîkten Ebû Ümâme'den rivâyet eden Deylemî'nin⁴⁶ isnâdında Dârekutnî'nin hakkında "O ve ve amca oğlu Alî b. Muhammed (aslı olmayan) nüshalar ile münker hadisler rivâyet eder" dediği Abdurrahmân b. Muhammed el-Mervezî⁴⁷ ile kaynaklarda meşhûr bir yalancı olduğu belirtilen Ahmed b. Abdullah el-Cûveybârî⁴⁸ ve Hatîb el-Bağdâdî tarafından "mechûl" kabul edilen kardeşi Muhammed b. Abdullah el-Cûveybârî⁴⁹ bulunmaktadır. Dolayısıyla bu rivâyetin sıhhat yönünden ilgili lafzı desteklemesi mümkün değildir.⁵⁰

İsnâda dair zikrettiğimiz bütün bu hususlara ilaveten hadisin metnine yönelik önemli bir noktaya da işaret etmek gerekmektedir. Kıyafet ile iman arasında doğrudan bir ilişki söz konusu değildir. Senedi itibarıyla hadis hakkında sonuçta "çok zayıf" değerlendirmesi yapmamıza rağmen, yünden dokunmuş bir elbiseyi giyme ile imanın tadını alma arasında doğrudan bir ilişki kurulması; onu, metni bakımından da problemlî hâle getirmektedir. En doğrusunu Allah bilir.

1.2. "İmanın tadına varmaktan mutluluk duyan kimse yün elbise giysin."

Hadisi

Hadisi bu lafızla Deylemî,⁵¹ "İmanın tadına varmaktan mutluluk duyan kimse yün elbise giysin ve (koyunun iki bacağını uylukları arasına almak suretiyle) koyununu sağşın." lafzıyla İbn Adî ve ondan rivâyetle Zehebî Ebû Hureyre'den rivâyet etmişlerdir.⁵² Hadis isnâdındaki ravîlerden Süleymân b. Erkam nedeniyle çok zayıftır. Süleymân b. Erkam hakkında cerh ve ta'dîl ulemâsının genel kanaati onun "metrûk" bir ravî olduğu yönündedir.⁵³ Başta İbn Adî olmak üzere hadis ulemâsı bu rivâyeti onun

Dâru'l-Âsime, 1416/1995), 912 (No. 6459).

⁴² Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-daiife ve'l-mevzûa*, 1/207-208.

⁴³ Uysal, *Tasavvuf Kültüründe Hadis*, 318.

⁴⁴ bk. Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-daiife ve'l-mevzûa*, 1/208.

⁴⁵ Mevcut baskıda "Çünkü yün elbiseye bakmak" ifadesi tashîf sonucu olsa gerek "Çünkü sıdka/doğruluğa bakmak" şekline dönüşmüştür.

⁴⁶ Deylemî, Şehredâr b. Şîrûye, *Müsnedü'l-firdevs* (*Müsnedü firdevsi'l-ahbâr/Firdevsi'l-ahbâr bi mesûri'l-hitâb*), nşr. Saîd b. Besyûnî Zağlûl (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1406/1986), 3/19-20 (No. 4034).

⁴⁷ İbn Hacer, Ahmed b. Alî el-'Askalânî, *Lisânü'l-Mizân* (Kâhire: Dâru'l-Kitâbî'l-İslâmî, ts.), 3/429 (No. 1682).

⁴⁸ İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûât*, 2/245; Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, 1/106-108 (No. 421).

⁴⁹ Hatîb el-Bağdâdî, Ahmed b. Alî, *Târîhu Bağdâd* (Beyrut: Dâru'l-Kitâbî'l-'Arabî, ts.), 12/64 (No. 6456); İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, 5/239 (No. 836).

⁵⁰ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-daiife ve'l-mevzûa*, 1/208.

⁵¹ Deylemî, *Müsnedü'l-firdevs*, 3/536 (No. 5671).

⁵² İbn Adî, *el-Kâmil fi duafâi'r-ricâl*, 3/1102; Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, 2/196.

⁵³ İbn Adî, *el-Kâmil fi duafâi'r-ricâl*, 3/1100-1101; Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 9/13-14 (No. 4612); Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, 2/196 (No. 3427); a.mlf., *el-Kâşif fi ma'rifeti men lehu riwâye fi'l-Kütübî's-sitte*, nşr. Muhammed

münker rivâyetleri arasında zikretmektedirler.⁵⁴ Zehebî'nin işaret ettiği üzere İbn Adî onun yirmiden fazla münker rivâyetini zikretmiştir.⁵⁵ Süleymân b. Erkam nedeniyle İbnü'l-Cevzî ve İbnü'l-Kayserânî (ö. 507/1113) hadisin "mevzû" olduğunu söylemişler,⁵⁶ Şevkânî "mevzû" olduğunu belirttiikten sonra sahîh olmayan başka tarîkleri olduğunu ifade etmiştir.⁵⁷ Amr Abdülmun'im ise isnâdının "vâhin cidden/çok vâhi" olduğunu belirtmektedir.⁵⁸ Şevkânî'nin sahîh olmayan tarîklerle geldiğini ifade ettiği rivâyetleri hadisin şâhidleri/şevâhidi olarak kabul eden İbn Arrâk ve Fettenî bu şâhidlerden dolayı hadis hakkında "hasen" değerlendirmesinde bulunmuşlardır.⁵⁹ Söz konusu şâhidler muhtelif lafızlarla rivâyet edilmiş bunlardan hiçbiri sıhhat açısından şâhid olmaya elverişli hadisler değildir. Örneğin "Allah ile oturmaktan mutluluk duyan kimse yün ehliyle beraber otursun."⁶⁰ lafızıyla Ebû Hureyre'den merfû olarak rivâyet edilen hadisin isnâdında daha önce yalancı olduğu belirtilen Ahmed b. Abdullah el-Cûveybârî olduğu için "mevzû" sayılmıştır.⁶¹ Hadisin Ebû Hureyre'den merfû olarak "Yün elbise giyen, koyunu sağan ve dişi eşeğe binen kimsenin içinde/kalbinde kibirden bir şey bulunmaz."⁶² lafızıyla rivâyet edilen diğer bir şâhidi isnâdındaki "zayıf" olan Abdurrahmân b. Sa'd b. Ammâr b. Sa'd el-Kuraz el-Müezzîn el-Medenî⁶³ ile "metrûk" olan Abdullah b. Saîd b. Ebî Saîd el-Makburî⁶⁴ nedeniyle çok zayıftır. Beyhakî'nin *Şu'abü'l-îmân*'ını tahkik eden Muhtâr Ahmed en-Nedvî her iki ravî nedeniyle hadisin isnâdı hakkında "çok zayıf" değerlendirmesinde bulunmuştur.⁶⁵ Bu lafızla hadisi zikreden İbn Arrâk ve Fettenî hadisin sıhhatine dair bir şey söylememişlerdir.⁶⁶ Hadisin benzer bir şekilde "Yün elbise giymek, mü'minlerin fakirleriyle birlikte oturmak, eşeğe binmek ve (keçinin iki bacağına uyluklar arasına almak, devenin iki bacağına ise bağlamak suretiyle) dişi keçiyi veya deveyi sağlamak kibirden beraattir/temiz olmaktır."⁶⁷ lafızıyla Ebû Hureyre'den merfû olarak rivâyet edilen diğer şâhidi de isnâdındaki Ahmed tarafından yalancılıkla itham edilen "metrûk" ravî el-Kâsım b. Abdullah b. Ömer el-Ömerî⁶⁸ nedeniyle nedeniyle çok zayıftır. Ebû Nuaym hadisin ardından "Bu hadis garîb bir hadis olup biz bu hadisi merfû olarak sadece el-Kâsım'ın Zeyd b. Eslem'den hadisi olarak bilmekteyiz. Bu hadisi Vekî' b. el-Cerrâh Hârîce b. Mus'ab kanalıyla Zeyd b. Eslem'den mürsel olarak rivâyet

'Avvâme - Ahmed Muhammed el-Hatîb (Cidde: Dârü'l-Kible li's-Sekâfeti'l-İslâmiyye ve Müessesetü 'Ulûmî'l-Kur'ân, 1413/1992), 1/456 (No. 2068); İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, 4/152-153 (No. 2627); a.mlf., *Takrîbü't-Tehzîb*, 404 (No. 2547).

⁵⁴ İbn Adî, *el-Kâmil fi duaî'î'r-ricâl*, 3/1101-1105; Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, 2/196.

⁵⁵ Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, 2/196.

⁵⁶ İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûât*, 2/245, 246; İbnü'l-Kayserânî, Ebû'l-Fazl Muhammed b. Tâhir, *Zahîretü'l-huffâz el-muhrec 'ale'l-hurûf ve'l-elfâz*, nşr. Abdurrahmân b. Abdülcebbar el-Feryevâî (Riyâd: Dârü's-Selef, 1416/1996), 4/2298 (No. 5341).

⁵⁷ Şevkânî, *el-Fevâidü'l-mecmûa*, 192 (No. 14).

⁵⁸ Amr Abdülmun'im Selîm, *Savni'ş-şer'i'l-hanîf*, 2/263 (No. 392).

⁵⁹ İbn Arrâk, *Tenzîhü'ş-şeria*, 2/273-274 (No. 25); 2/268 (No. 2); Fettenî, *Tezkiretü'l-mevozûât*, 157.

⁶⁰ İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûât*, 2/245.

⁶¹ İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûât*, 2/245; Süyûtî, *el-Le'âlî'l-masnâa*, 2/224; İbn Arrâk, *Tenzîhü'ş-şeria*, 2/268 (No. 2); Fettenî, *Tezkiretü'l-mevozûât*, 157; Amr Abdülmun'im Selîm, *Savni'ş-şer'i'l-hanîf*, 2/263-264 (No. 393).

⁶² İbn Adî, *el-Kâmil*, 4/1623; Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, 5/153 (No. 6164).

⁶³ İbn Adî, *el-Kâmil*, 4/1621-1623; Zehebî, *el-Kâşif*, 1/629 (No. 3203); İbn Hacer, *Takrîbü't-Tehzîb*, 579 (No. 3898).

⁶⁴ Zehebî, *el-Kâşif*, 1/558 (No. 2752); İbn Hacer, *Takrîbü't-Tehzîb*, 511 (No. 3376).

⁶⁵ 11/147-148, 5753 nolu dipnot.

⁶⁶ İbn Arrâk, *Tenzîhü'ş-şeria*, 2/273; Fettenî, *Tezkiretü'l-mevozûât*, 157.

⁶⁷ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ'*, 3/229; Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, 5/153 (No. 6161); Deylemî, *Müsnedü'l-firdevs*, 2/11 (No. 2093).

⁶⁸ Zehebî, *el-Kâşif*, 2/128 (No. 4515); İbn Hacer, *Takrîbü't-Tehzîb*, 792 (No. 5503).

etmiştir.⁶⁹ diyerek hadisin zayıf olduğunu ifade etmek istemiştir. Beyhakî hadisin Ebû Hureyre'den farklı iki merfû tarîki ile Câbir b. Abdullah'dan hükmen merfû başka bir rivâyetini aktarmak suretiyle hadisin zayıf olduğunu ima etmiştir.⁷⁰ Hadise *el-Le'âli'l-masnûa* adlı eserinde Ebû Nuaym rivâyetiyle yer veren Süyûtî hadisin ardından Ebû Nuaym'ın sözüyle Beyhakî'nin ilgili tarîklerine işaret etmekle yetinmiş hadisin sıhhatine dair bir ifade kullanmazken,⁷¹ *el-Câmi'u's-sağîr min ehâdisi'l-beşîri'n-nezîr* adlı eserinde hadisi Ebû Nuaym ve Beyhakî'nin ilgili eserlerinde rivâyet ettiğini ifade ettikten sonra hadise “zayıf” rumuzuyla işaret etmiştir.⁷² Zeynüddîn el-İrâkî, el-Kâsım el-Ömerî'nin “çok zayıf” olduğunu ifade ederken,⁷³ Münâvî, Zeynüddîn el-İrâkî'den naklen “zayıf” olduğunu belirttiği el-Kâsım el-Ömerî'den dolayı hadis hakkında “zayıf” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁷⁴ Münzirî, Beyhakî rivâyetiyle yer verdiği bu hadisin zayıflığına “rivâyet edildiğine göre” diyerek temrîz sigasıyla işaret etmiştir.⁷⁵ Elbânî ve Muhtâr Ahmed en-Nedvî, el-Kâsım el-Ömerî nedeniyle hadis hakkında “çok zayıf” değerlendirmesinde bulunmuşlardır.⁷⁶ Bu lafızla hadisi Beyhakî'den naklen zikreden İbn Arrâk hadisin sıhhatine dair bir şey söylememiştir.⁷⁷ Gazzâlî *İhyâü 'ulûmi'd-dîn* adlı eserinde rivâyete benzer bir lafızla yer vermiştir.⁷⁸ Hadis ilgili lafızla Vekî' b. el-Cerrâh ve ondan rivâyetle Hennâd b. Serî (ö. 243/857) tarafından Hârice b. Mus'ab kanalıyla Zeyd b. Eslem'den mürsel-merfû olarak da rivâyet edilmiştir.⁷⁹ İbn Adî de bu hadisi mürsel-merfû olarak “yün elbise giymek” lafzına yer vermeden muhtasar olarak Vekî' b. el-Cerrâh ⇒ Hârice b. Mus'ab ⇒ Zeyd b. Eslem kanalıyla rivâyet rivâyet etmiştir.⁸⁰ Bu rivâyet, mürsel olduğundan ve ayrıca isnâdında “metrûk” olup yalancılıkla itham edilen Hârice b. Mus'ab⁸¹ yer aldığından dolayı isnâd bakımından çok zayıftır.⁸² Hadisin Câbir b. Abdullah'dan hükmen merfû olarak gelen lafzı şöyledir: “Câbir b. Abdullah şöyle demiştir: Kimde şu hasletler bulunursa onda kibirden bir şey bulunmadığını size haber vereceğim: (Koyunun iki bacağını uyluklar arasına almak suretiyle) dişi koyun sağlamak, eşeğe binmek, yün elbise giymek, mü'minlerin fakirleriyle birlikte oturmak ve sizden birinizin ailesiyle birlikte yemek yemesi.”⁸³ Isnâdındaki Mûsâ b. Ubeyde er-Rebezî adlı

⁶⁹ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ'*, 3/229. bk. Süyûtî, *el-Le'âli'l-masnûa*, 2/225.

⁷⁰ Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, 5/153 (No. 6161-6163). bk. Süyûtî, *el-Le'âli'l-masnûa*, 2/225.

⁷¹ Süyûtî, *el-Le'âli'l-masnûa*, 2/225.

⁷² Süyûtî, *el-Câmi'u's-sağîr min ehâdisi'l-beşîri'n-nezîr*, 188 (No. 3131).

⁷³ Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîc ehâdisi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*, (Riyâd: Dâru'l-Âsime, 1408/1987), 5/2051-2052 (No. 3243). bk. Münâvî, *Feyzü'l-kadîr*, 3/258.

⁷⁴ Münâvî, *Feyzü'l-kadîr*, 3/258 (No. 3131); a.mlf., *et-Teyisîr şerhu'l-Câmi'i's-sağîr*, 3/88 (No. 3131).

⁷⁵ Münzirî, *Zekiyüddîn Abdülazîm b. Abdilkavî, et-Terğîb ve't-terhîb mine'l-hadisi's-şerîf* (Beyrut: Dâru İbn Hazm, 1422/2001), 407 (No. 3076). bk. Münâvî, *Feyzü'l-kadîr*, 3/258; a.mlf., *et-Teyisîr şerhu'l-Câmi'i's-sağîr*, 3/88.

⁷⁶ Elbânî, *Daifü'l-Câmi'i's-sağîr*, 342 (No. 2324); a.mlf., *Silsiletü'l-ehâdisi'd-dâife ve'l-mevzûa*, 4/167-168 (No. 1670); a.mlf., *Da'ifu'l-Terğîb ve't-terhîb*, 2/41 (No. 1266/6); Muhtâr Ahmed en-Nedvî, *Şu'abü'l-îmân Tahkîki*, 11/146-147, 5751 nolu dipnot.

⁷⁷ İbn Arrâk, *Tenzihü's-şerîa*, 2/273-274.

⁷⁸ Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed, *İhyâü 'ulûmi'd-dîn*, (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.), 3/388.

⁷⁹ Vekî' b. el-Cerrâh, Vekî' b. el-Cerrâh er-Ruâsi, *Kitâbü'z-Zühhd* (Dâru İbn Hazm, Beyrut, 1424/2003), 69 (No. 358); Hennâd, Hennâd b. Serî. *Kitâbü'z-Zühhd*, nşr. Abdurrahmân b. Abdülcebbar el-Firyevâi (Kuveyt: Dâru'l-Hulefâ' li'l-Kitâbi'l-İslâmî, 1406/1985), 2/427.

⁸⁰ İbn Adî, *el-Kâmil*, 3/923.

⁸¹ Zehebî, *el-Kâşif*, 1/362 (No. 1303); İbn Hacer, *Takrîbü't-Tehzîb*, 283 (No. 1622).

⁸² Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-dâife ve'l-mevzûa*, 4/167; Muhtâr Ahmed en-Nedvî, *Şu'abü'l-îmân Tahkîki*, 11/147, 5752 nolu dipnot.

⁸³ Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, 5/153 (No. 6163). bk. Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîc ehâdisi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*, 5/2015.

“zayıf” ravi⁸⁴ nediyle hadis bu lafızla da zayıftır.⁸⁵ Hadisin diğer bir şahidi olarak kaynaklarda İbn Abbâs’ın şu sözü nakledilmektedir: “Hz. Peygamber üstünde yün bir elbise varken vefat etti. Üstündeki bu yün elbisede bazıları deri olan on bir yama vardı. Hz. Ebû Bekir de üstünde yün bir elbise varken vefat etti. Üstündeki bu yün elbisede bazıları deri olan on iki yama vardı. Hz. Ömer de üstünde yün bir elbise varken vefat etti. Üstündeki bu yün elbisede bazıları deri olan on üç yama vardı.” Hadisi bu lafızla İbnü’l-Cevzî rivâyet ettikten sonra şöyle demiştir: “Bu Hz. Peygamber adına uydurulmuş bir hadistir. İsnâdında meçhûl ve yalancı ravîler vardır. İsnâddaki Hennâd b. İbrâhîm en-Nesefî (yalancılıkla) itham edilmiş zayıf ravîlerdendir.⁸⁶ Mukâtil b. Süleymân ise yalancılarıdır.⁸⁷ Nesâî onun hakkında şöyle demiştir: Mukâtil Hz. Peygamber adına hadis uydururdu. İsnâdda Hennâd b. İbrâhîm en-Nesefî ile Mukâtil b. Süleymân arasında yer alan ravîler ise meçhûldürler.”⁸⁸ Hadise İbnü’l-Cevzî’nin rivâyetiyle yer veren Süyûtî, İbnü’l-Cevzî’nin hadisin sıhhatine yönelik sözlerine yer vermiş kendi görüşüne dair bir hüküm beyânında bulunmamıştır.⁸⁹ Hadise bu lafızla yer veren Fettenî “mevzû” olduğunu belirtmiştir.⁹⁰

1.3. “Kalplerinizi yün elbiseler giyerek nurlandırın. Çünkü yün elbise dünyada bir tevazu âlâmeti, âhirette ise nurdur. Dininizi insanların övgü ve senâlarıyla ifsâd etmeyin.” Hadisi

Hadis kaynaklarında tespit edilemeyen bu rivâyete ilgili lafızla *Avârifü’l-maârif* adlı eserinde herhangi bir isnâd zikretmeden yer veren Sühreverdi (ö. 632/1234), daha sonra güzel elbisenin sadece nefsin tezkiye edilip kötülüklerinden emin olunduktan sonra giyilebileceğini belirtmiştir. O, kalın kumaştan imal edilen gösterişsiz kıyafetler giymenin daha uygun olduğu kanaatinde dir.⁹¹

1.4. “Amellerin efendisi açlık, nefsin horlanması ise yün elbise giymektir.” Hadisi

Gazzâlî’nin *İhyâ ü ulûmi’-d-dîn*’de merfû olarak zikrettiği bu hadis⁹² hakkında Zeynüddîn el-İrâkî “Bir aslını bulamadım” derken, Tâcüddîn es-Sübki “Bir senedini bulamadım” demiştir.⁹³

1.5. “Yün elbise giyinin, elbise paçasını sıvayın (çemreyin) ve karınları yarlarına kadar doyurun ki göklerin melekûtuna giresiniz.” Hadisi

İmam Gazzâlî tarafından *İhyâ ü ulûmi’-d-dîn*’de Hasan-ı Basrî kanalıyla Ebû Hureyre’den

⁸⁴ Zehebî, *el-Kâşif*, 2/306 (No. 5715); İbn Hacer, *Takrîbü’l-t-Tehzîb*, 983 (No. 7038).

⁸⁵ Muhtâr Ahmed en-Nedvî, *Şu’abü’l-imân Tahkîki*, 11/147, 5752 nolu dipnot.

⁸⁶ Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, 14/97-98 (No. 7440); Zehebî, *Mizânü’l-i’tidâl*, 4/310 (No. 9254).

⁸⁷ Zehebî, *el-Kâşif*, 2/290 (No. 5613); İbn Hacer, *Takrîbü’l-t-Tehzîb*, 967 (No. 6916).

⁸⁸ İbnü’l-Cevzî, *el-Mevzûât*, 2/245-246.

⁸⁹ Süyûtî, *el-Le’âli’l-masnâa*, 2/224.

⁹⁰ Fettenî, *Tezkiretü’l-mevzûât*, 157.

⁹¹ Sühreverdi, *Avârifü’l-maârif*, 390-392. bk. Akşemseddin, *Defu metâ’imi’s-süfîyye*, 8 (Sühreverdi’den naklen).

⁹² Gazzâlî, *İhyâ ü ulûmi’-d-dîn*, 3/88. bk. Akşemseddin, *Defu metâ’imi’s-süfîyye*, 10 (Gazzâlî’den naklen).

⁹³ Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîcu ehâdisi İhyâ ü ulûmi’-d-dîn*, 4/1595 (No. 2470). bk. Muhammed Emîn el-İrâkî, *el-Mevzûât fi’l-İhyâ’ ev el-i’tibâr fi Hamli’l-esfâr*, nşr. Ali Rızâ b. Abdullah (Beyrut: Mektebetü Lîne, 1414/1993), 74 (No. 145).

merfû olarak nakledilen bu hadis⁹⁴ hakkında Zeynüddîn el-İrâkî “Ebû Mansûr ed-Deylemî *Müsnedü'l-Firdevs'te*⁹⁵ zayıf bir isnâdla rivâyet etmiştir.” derken, Tâcüddîn es-Sübkî “Bir senedini bulamadım” demiştir.⁹⁶

1.6. “Yün elbise giyinin ve karınları yarlarına kadar doyurun. Çünkü böyle yapmak peygamberlikten bir cüzdür.” Hadisi

Akşemseddin'in, *Ahlasu'l-hâlisa* adlı eserin müellifi Ali b. Mahmûd b. Muhammed el-Bedahşânî (ö. 909/1503 sonrası) tarafından Enes b. Mâlik'den merfû olarak rivâyet edildiğini belirttiği bu hadis,⁹⁷ kaynaklarda aynı lafızla Ebû Saîd el-Hudrî tarafından da rivâyet edilmiştir.⁹⁸ Hadisi Enes b. Mâlik'den zayıf bir isnâdla Deylemî rivâyet etmiştir.⁹⁹ Ebû Saîd el-Hudrî rivâyeti hakkında Zeynüddîn el-İrâkî “Bir aslını bulamadım” derken, Tâcüddîn es-Sübkî “Bir senedini bulamadım” demiştir.¹⁰⁰

2. Hz. Peygamber'in Yün Elbise Giydiğinden Söz Eden Merfû Hadisler

Hz. Peygamber'in yün elbise giydiğinden söz eden birçok merfû hadis vardır. Bunlar içinde mutasavvıf ulemânın eserlerinde en çok zikrettikleri iki hadis şunlardır:

2.1. “Hz. Peygamber kölenin davetine icabet eder, eşeğe biner ve yün elbise giyinirdi.” Hadisi

Hücvîrî'nin (ö. 465/1072 [?]) “Hz. Peygamber yün elbise giyinir ve eşeğe binerdi” lafzıyla herhangi bir isnâd zikretmeden “Sahâbîlerden biri dedi ki” şeklinde naklettiği,¹⁰¹ Gazzâlî'nin “Hz. Peygamber eşeğe biner ve yün elbise giyinirdi. ...” lafzıyla Hasan-ı Basrî'den mürsel olarak aktardığı,¹⁰² Akşemseddin'in ise yukarıdaki lafızla Enes b. Mâlik'den rivâyet edildiğini belirttiği bu hadis,¹⁰³ kaynaklarda benzer lafızlarla ayrıca Ebû Mûsâ el-Eş'arî, Ebû Eyyüb el-Ensârî ve Ebû Hureyre tarafından müsned-merfû, Hasan-ı Basrî tarafından da mürsel-merfû olarak da rivâyet edilmiştir. Hadisi Enes b. Mâlik'den Ebû Dâvûd Tayâlisî, Ebü's-Şeyh el-İsfahânî, Hatîb el-Bağdâdî ve İbn Asâkir;¹⁰⁴ Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den Ebü's-Şeyh el-İsfahânî, Hâkim, Begavî, İbn Asâkir ve

⁹⁴ Gazzâlî, *İhyâü ulûmi'd-dîn*, 3/89. bk. Akşemseddin, *Defu metâ'ini's-süfiyye*, 10 (Gazzâlî'den naklen).

⁹⁵ Deylemî, *Müsnedü'l-firdevs*, 1/102 (No. 338). ay. bk. 1/103 (No. 339) Enes b. Mâlik'den.

⁹⁶ Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*, 4/1598 (No. 2478).

⁹⁷ Akşemseddin, *Defu metâ'ini's-süfiyye*, 10-11. krş. İmamzâde, Muhammed b. Ebû Bekir el-Buhârî, *Şir'atü'l-İslâm ilâ dâri's-selâm* [bk. Seyyid Alizâde Ya'kûb b. Ali, *Mefâtihu'l-cinân fi şerhi Şir'ati'l-İslâm*, nşr. Ahmed Hâdî el-Kassâr (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1432/2011)], 344.

⁹⁸ bk. Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*, 4/1596 (No. 2471).

⁹⁹ Deylemî, *Müsnedü'l-firdevs*, 1/103 (No. 339).

¹⁰⁰ Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*, 4/1596 (No. 2471). bk. Muhammed Emîn el-İrâkî, *el-Mevzûât fi'l-İhyâ' ev el-i'tibâr fi Hamli'l-esfâr*, 74 (No. 146).

¹⁰¹ Hücvîrî, *Keşfü'l-mahcûb*, 65.

¹⁰² Gazzâlî, *İhyâü ulûmi'd-dîn*, 4/245.

¹⁰³ Akşemseddin, *Defu metâ'ini's-süfiyye*, 8-9.

¹⁰⁴ Tayâlisî, Ebû Dâvûd Süleymân, *el-Müsned*, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, ts., 285 (No. 2148); nşr. Muhammed b. Abdülmuhsin et-Türkî (Kâhire: Dâru Hecl li't-Tibâa ve'n-Neşr, 1419/1999), 3/606 (No. 2262); Ebü's-Şeyh el-İsfahânî, Abdullâh b. Muhammed, *Ahlâku'n-nebî ve âdâbüh*, nşr. Sâlih b. Muhammed el-Vüneyyân (Riyâd: Dâru'l-Müslim, 1418/1998), 3/490 (No. 754); Hatîb el-Bağdâdî, Ahmed b. Ali, *Muvazzahu evhâmi'l-cem' ve't-tefrîk*, nşr. Abdulmu'tî Emîn Kal'acî (Beyrût: Dâru'l-Ma'rife, 1407/1982), 2/459; İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 4/74-75, 75. bk. İbnü'l-Kayserânî, *Sağfeti't-tasavvuf*, 53 (senedsiz); Sühreverdî, *Avârifü'l-ma'ârif*, 70 (senedsiz).

Heysemî'nin belirttiğine göre *el-Mu'cemü'l-kebîr* adlı eserinde¹⁰⁵ Taberânî;¹⁰⁶ Ebû Eyyûb el-Ensârî'den Ebû's-Şeyh el-İsfahânî ve İbn Asâkir;¹⁰⁷ Ebû Hureyre'den de İbn Adî rivâyet etmiştir.¹⁰⁸

Ebû Mûsâ el-Eş'arî rivâyeti hakkında Hâkim hadisin Şeyhayn'ın şartına göre sahîh bir hadis olup onlar tarafından rivâyet edilmediğini söylemiş, Zehebî de *Telhîs*'de ona bu hususta muvâfakat etmiştir.¹⁰⁹ Heysemî "Bu hadisi Taberânî rivâyet etmiş olup ricâlî, *Sahîh*'in ricâlîdir. Bezzâr ise hadisi muhtasar olarak rivâyet etmiştir." demiştir.¹¹⁰ Hâkim ve Zehebî'nin görüşlerini aktaran Elbânî hadisin her ikisinin de dediği gibi sahîh olduğunu ifade etmiştir.¹¹¹ Hadisi farklı bir tarîkten rivâyet eden Ebû's-Şeyh el-İsfahânî'nin *Ahlâku'n-nebî ve âdâbüh* adlı eserini tahkîk eden Sâlih b. Muhammed el-Vüneyyân, Sâbit b. es-Sümeida' (el-Antâkî) adlı ravînin mechûlü'l-hâl olması¹¹² nedeniyle isnâdı zayıf görmekle beraber hadisin mevcut mütebaâtlarıyla birlikte hasen olduğunu belirtmektedir.¹¹³

Ebû Eyyûb el-Ensârî hadisi olarak *el-Câmi u's-sağîr min ehâdisi'l-beşîri'n-nezir* adlı eserinde hadise İbn Asâkir rivâyetiyle yer veren Süyûtî rivâyetin ardından hadise "zayıf" rumuzuyla işaret etmiştir.¹¹⁴ Hadisi İbn Asâkir rivâyetiyle iki yerde zikreden Zeynüddîn el-İrâkî hadisin sıhhatine yönelik bir ifade kullanmazken,¹¹⁵ Münâvî, Zeynüddîn el-İrâkî'nin bu hadis hakkında "İsnâdında Yahyâ b. Ya'lâ el-Eslemî¹¹⁶ vardır ki, onu zayıf görmüşlerdir.¹¹⁷ Yine hocası el-Muhtâr (b. Nâfî') et-Temîmî¹¹⁸ de zayıftır." dediğini nakletmiştir.¹¹⁹ *Feyzû'l-kadîr* adlı eserinde ilgili ifadeyi nakletmekle yetinen Münâvî kendi görüşüne dair bir ifade kullanmayarak Zeynüddîn el-İrâkî'nin görüşüne katıldığını ima etmiş,¹²⁰ *et-Teysîr şerhu'l-Câmi'i's-sağîr* adlı eserinde ise ilgili ifadeyi nakletmediği gibi hadisin sıhhatine dair kanaatini de ortaya koymamıştır.¹²¹ Ebû's-Şeyh el-İsfahânî'nin *Ahlâku'n-nebî ve âdâbüh* adlı eserin muhakkıkı Sâlih b. Muhammed el-Vüneyyân da

¹⁰⁵ Taberânî'nin başta *el-Mu'cemü'l-kebîr*'i olmak üzere diğer iki *Mu'cem*'i ile *Müsnedü's-Şâmiyyîn* adlı eserinin mevcut baskılarında Ebû Mûsâ el-Eş'arî rivâyeti olarak bu hadise rastlanamamıştır. Bu durum Heysemî'nin esas aldığı *el-Mu'cemü'l-kebîr* nüshasının farklı olduğunu göstermektedir.

¹⁰⁶ Ebû's-Şeyh el-İsfahânî, *Ahlâku'n-nebî ve âdâbüh*, 2/231 (No. 327); Hâkim, *el-Müstedrek*, 1/61; Begavî, el-Hüseyn b. Mes'ûd, *el-Envâr fi şemâilî'n-nebiyyi'l-muhtâr*, nşr. İbrâhîm el-Ya'kûbî (Dimaşk: Dârü'l-Mektebî, 1416/1995), 1/530-531 (N. 784); İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 4/76-77; Heysemî, Nûruddîn Alî, *Mecma'u'z-zevâid ve menba'u'l-fevâid* (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1408/1988), 9/20. bk. Gazzâlî, *İhyâ ü'lûmî'd-dîn*, 3/88.

¹⁰⁷ Ebû's-Şeyh el-İsfahânî, *Ahlâku'n-nebî ve âdâbüh*, 2/229-230 (No. 326); İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 4/77.

¹⁰⁸ İbn Adî, *el-Kâmil fi duafî'r-ricâl*, 5/1688.

¹⁰⁹ Zehebî, *Telhîsu'l-Müstedrek*, 1/61.

¹¹⁰ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 9/20.

¹¹¹ Elbânî, Muhammed Nâsıruddîn, *Silsiletü'l-ehâdisi's-sahîha* (Riyâd: Mektebetü'l-Meârif, 1415/1995), 5/159.

¹¹² Ricâl Kitaplarında hakkında herhangi bir bilgiye rastlanamamıştır. bk. Sâlih b. Muhammed el-Vüneyyân, *Ahlâku'n-nebî ve âdâbüh Tahkîki*, 2/231, 327 nolu dipnot.

¹¹³ Ebû's-Şeyh el-İsfahânî, *Ahlâku'n-nebî ve âdâbüh*, 2/231.

¹¹⁴ Süyûtî, *el-Câmi u's-sağîr min ehâdisi'l-beşîri'n-nezir*, 433 (No. 7032).

¹¹⁵ Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ulûmî'd-dîn*, 5/2052 (No. 3244); 5/2288 (No. 3632).

¹¹⁶ Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, 4/415 (No. 9657).

¹¹⁷ Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ulûmî'd-dîn*, 1/380 (kendi kanaati); 4/1638 (Ebû Hâtım ve diğerlerinden naklen zayıf).

¹¹⁸ Münâvî'nin el-Muhtâr et-Temîmî şeklinde kaydettiği bu isim Ebû's-Şeyh el-İsfahânî ve İbn Asâkir tarafından Muhtâr et-Temîmî şeklinde zapt edilmiştir. Ebû's-Şeyh el-İsfahânî, *Ahlâku'n-nebî ve âdâbüh*, 2/229-230 (No. 326); İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 4/77. Doğrusu Muhtâr b. Nâfî' et-Temîmî'dir. bk. Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, 4/80 (No. 8381).

¹¹⁹ Münâvî, *Feyzû'l-kadîr*, 5/275 (No. 7032).

¹²⁰ Münâvî, *Feyzû'l-kadîr*, 5/274-275 (No. 7032);

¹²¹ Münâvî, *et-Teysîr şerhu'l-Câmi'i's-sağîr*, 5/259-260 (No. 7032).

isnâdda yer alan Kürz (b. Vebera) el-Hârisî'nin¹²² mechlûl'l-hâl durumuna¹²³ ek olarak Zeynüddîn el-İrâkî gibi ilgili iki ravî nedeniyle hadisin isnâdını zayıf görmüştür.¹²⁴ Elbânî ise bu rivâyet hakkında hasen değerlendirmesinde bulunmuştur.¹²⁵

Ebû Hureyre rivâyeti olarak hadisi tahrîc eden İbn Adî rivâyetin ardından "Bu hadis mahfûz değildir.¹²⁶ Ömer b. Yezîd el-Ezdî¹²⁷ münkerü'l-hadis'tir." demiş,¹²⁸ bu sözü ondan nakleden Elbânî sükût ederek zımnen İbn Adî'nin hükmünü ikrar etmiştir.¹²⁹

"Hasan-ı Basrî dedi ki ..." diyerek uzun bir lafızla **mürsel-merfû** olarak hadise yer veren Gazzâlî âdeti olduğu üzere herhangi bir sened zikretmemiştir.¹³⁰ *İhyâ ü ulûmi'd-dîn*'de geçen hadislerin tahrîcini yapan Zeynüddîn el-İrâkî, ilgili rivâyete yer verdikten sonra sıhhatine dair bir şey söylememiş ancak hadisin başta Ebû Eyyûb el-Ensârî hadisi olmak üzere muhtelif şâhidlerini zikretmiştir.¹³¹

Hadisin mevcut şevâhid ve mütebaâtını zikreden Elbânî bunlar hakkında tek tek konuştuğundan sonra mecmûu turukuyula hadisin hasen olduğu kanaatine ulaşmış,¹³² Sâlih b. Muhammed el-Vüneyyân da onunla aynı kanaati paylaşmıştır.¹³³

2.2. Hz. Peygamber'in Kendisi İçin Dokunan Enmâr Yününden Bir Cübbe Giydiğine Dair Hadis

İmam Gazzâlî tarafından *İhyâ ü ulûmi'd-dîn* adlı eserinde sahâbî Sinân b. Sa'd'den nakille "Allah Rasûlüne enmâr yününden bir cübbe dukundu ve kenarlarına siyah bir şerit geçirildi. Cübbeyi giyince: Bakın ne kadar güzel! Ne kadar yumuşak! dedi. Sinân b. Saîd diyor ki: O ara Arabî birden ayağa kalktı ve: Ya Rasûlallah! Onu bana hediye et, dedi. Sinân devamla diyor ki: Allah Rasûlünden bir şey istendiğinde cimrilik yapmaz verirdi. Sinân şöyle devam eder. Hz. Peygamber cübbeyi o bedevîye verdi ve kendisine bir başka cübbe dokunmasını emretti. Ancak cübbe dokunurken Rasûlullah vefat etti." lafızıyla zikredilen bu hadisi,¹³⁴ Hâfiz Zeynüddîn el-İrâkî'nin kaydettiğine göre Ebû Dâvûd

¹²² Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ'*, 5/79-83; Zehebî, Muhammed b. Ahmed, *Siyerü a'lâmi'n-nübelâ'*, nşr. Şuayb el-Arnaût - Hüseyin el-Esed (Beirut: Müessesetü'r-Risâle, 1412/1992), 6/84-86 (No. 20); Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi's-sahîha*, 1/78-79; 2/636-637; 7/351; a.mlf., *Silsiletü'l-ehâdisi'd-daîfe ve'l-mevzûa*, 1/478-479.

¹²³ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi's-sahîha*, 1/78-79; 2/636-637; 7/351; a.mlf., *Silsiletü'l-ehâdisi'd-daîfe ve'l-mevzûa*, 1/478-479.

¹²⁴ Ebû Ş-Şeyh el-İsfahânî, *Ahlâku'n-nebî ve âdâbüh*, 2/230.

¹²⁵ Elbânî, Muhammed Nâsiruddîn, *Sahîhu'l-Câmi'i's-sağîr ve ziyâdetuh* (Beirut: el-Mektebü'l-İslâmî, 1408/1988), 2/887 (No. 4946).

¹²⁶ İbn Adî, *el-Kâmil fi duafâi'r-ricâl*, 5/1688.

¹²⁷ Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, 3/231 (No. 6250); İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, 4/340 (No. 1069).

¹²⁸ İbn Adî, *el-Kâmil fi duafâi'r-ricâl*, 5/1687. bk. Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, 3/231 (No. 6250); İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, 4/340 (No. 1069).

¹²⁹ Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi's-sahîha*, 5/159.

¹³⁰ Gazzâlî, *İhyâ ü ulûmi'd-dîn*, 4/245.

¹³¹ Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*, 5/2052 (No. 3244); 5/2288 (No. 3632).

¹³² Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi's-sahîha*, 5/158-160 (No. 2125); a.mlf., *Sahîhu'l-Câmi'i's-sağîr ve ziyâdetuh*, 2/887 (No. 4946).

¹³³ Ebû Ş-Şeyh el-İsfahânî, *Ahlâku'n-nebî ve âdâbüh*, 2/231.

¹³⁴ *İhyâ ü ulûmi'd-dîn*, 4/247. Akşemseddin, Gazzâlî'nin Sinân b. Saîd'den naklen bu hadisi zirettiğini ifade etmesine rağmen *İhyâ ü ulûmi'd-dîn*'in mevcut baskılarında bu sahâbî Sinân b. Sa'd şeklinde kayıtlıdır. *Def'u metâ'ini's-süfîyye*, 10. Ancak Zeynüddîn el-İrâkî ve Tâcuddîn es-Sübkî'nin de ifade ettikleri gibi bu sahâbî Sehl b. Sa'd'dır, zira sahâbe arasında Sinân b. Sa'd'ında biri yoktur. Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*, 5/2288-2289. Hadisi rivâyet eden Ebû Dâvûd Tayâlisî ve Taberânî de hadisi Sehl b. Sa'd'dan rivâyet etmişlerdir.

Tayâlisî¹³⁵ ve Taberânî¹³⁶ rivâyet etmişlerdir.¹³⁷ Hadis, Heysemî ve Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd'ın da belirttiikleri gibi isnâdında yer alan zayıf ravî Zem'a b. Sâlih (el-Cenedî el-Yemânî)¹³⁸ nedeniyle zayıftır.¹³⁹

3. Sahâbe ve Tâbiînün Yün Elbise Giydiklerinden Söz Eden Mevkûf ve Maktû Hadislere Genel Bir Bakış

Mutasavvıfların eserlerinde zikrettikleri sahâbilerin ve tâbiînün yün elbise giydiklerinden söz eden "Hz. Fâtıma'nın (ö. 11/632 deve tüyünden/yünününden mamul bir kisâ (entari) giydiği",¹⁴⁰ "Selmân el-Fârisî'nin (ö. 36/656 [?]) sert/kalın (yünden) bir cübbe (kisâ) giydiği",¹⁴¹ "Hasan-ı Basrî'nin (ö. 110/728) ifadesiyle Bedir gazvesine katılmış yün elbise giyen yetmiş sahâbiye yetiştigi",¹⁴² "Ashâb-ı Suffe'nin yün elbise giydiği ve sıcağın dolayısıyla terlediklerinde bu elbiselerinden ter kokusu yayıldığı",¹⁴³ "Kıldan/yünden imal edilmiş bir cübbesi ve kisâsı (elbisesi) olan Ömer b. Abdülazîz'in (ö. 101/720) gece namazında bunları giydiği"¹⁴⁴ gibi birçok mevkûf ve maktû hadis vardır. İlgili dipnotlarda belirtildiği üzere bunların sahîh olanları olduğu gibi zayıf olanları da mevcuttur.

Sonuç

Yün elbise giymenin sünnet olduğuna yönelik mutasavvıfların eserlerinde zikredilen delilleri, yün elbise giyilmesini teşvik eden şer'î merfû deliller ve o gün ki Arap toplumunun giyim kuşam tarzının bir gereği olarak Hz. Peygamber ile sahâbe ve tâbiînün

¹³⁵ Tayâlisî, *el-Müsned*, nşr. Muhammed b. Abdülmuhsin et-Türkî, 2/305 (No. 1045);

¹³⁶ Taberânî, Süleymân b. Ahmed, *el-Mu'cemü'l-kebir*, nşr. Hamdi Abdülmecid es-Silefi (Dâru İhyâi't-Türâsî'l-'Arabî, ys., ts.), 6/178 (No. 5920).

¹³⁷ Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*, 5/2288-2289 (No. 3633).

¹³⁸ Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, 2/81 (No. 2904); a.mlf., *el-Kâşif*, 1/406 (No. 1653); İbn Hacer, *Takrîbü't-Tehzîb*, 340 (No. 2046).

¹³⁹ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâid*, 5/229; Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*, 5/2288-2289 (No. 3633).

¹⁴⁰ İmam Gazzâlî tarafından Hz. Câbir'den rivâyet edildiği ifade edilen bu hadis hakkında [Gazzâlî, *İhyâ ü 'ulûmi'd-dîn*, 4/247. bk. Akşemseddin, *Def'u metâ'ini's-süfiyye*, 10 (Gazzâlî'den naklen)] Zeynüddin el-İrâkî "Ebû Bekr b. Lâl (ö. 398/1007), *Mekârimü'l-Ahlâk*'ta zayıf bir isnâdla rivâyet etmiştir." demiştir. Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*, 5/2289 (No. 3634).

¹⁴¹ Akşemseddin'in "hikâye edildiğine göre" diyerek temrîz sigasıyla mevkûf olarak naklettiği bu hadis [Akşemseddin, *Def'u metâ'ini's-süfiyye*, 11], benzer bir lafızla İbn Ebî'd-Dünyâ, Ebû'd-Derdâ'dan rivâyet ederken [İbn Ebî'd-Dünyâ, Abdullah b. Muhammed, *et-Tevoâdü' ve'l-humûl*, nşr. Muhammed Abdülkâdir 'Atâ' (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1410/1990), 170-171 (No. 147-148)], Buhârî *el-Edebü'l-müfred*'de benzer bir lafızla Ebû'd-Derdâ'nın eşi Ümmü'd-Derdâ'dan benzer bir lafızla rivâyet etmiştir [Buhârî, Muhammed b. İsmâil, *el-Edebü'l-müfred*, nşr. Muhammed Fuâd 'Abdülbâkî (Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1417/1997), 127 (No. 346)]. Elbânî, Buhârî rivâyetinin isnâdının hasen olduğunu belirtmektedir. Elbânî, *Sahîhu'l-Edebü'l-müfred li'l-İmâmî'l-Buhârî* (Cübeyl: Dâru's-Siddîk, 1415/1994), 138-139 (No. 263/346).

¹⁴² Sühreverdî'nin herhangi bir sened zikretmeden rivâyet ettiği hadisi [Sühreverdî, *Avârîfü'l-ma'ârif*, 70], bu lafızla Ebû Nuaym el-İsfahânî ve ondan rivâyetle Mizzî mevkûf olarak rivâyet etmiştir [Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, 2/134; Mizzî, Yûsuf b. Abdurrahmân, *Tehzîbü'l-Kemâl fi esmâi'r-ricâl*, nşr. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1422/2002), 6/112-113. bk. Uysal, *Tasavvuf Kültüründe Hadis*, 48, 55]. Hadisin isnâdı hasendir. Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl fi esmâi'r-ricâl*, 6/112; Uysal, *Tasavvuf Kültüründe Hadis*, 48, 55.

¹⁴³ Gazzâlî'nin bu lafızla yer verdiği [Gazzâlî, *İhyâ ü 'ulûmi'd-dîn*, 4/208] hadisi zikreden Zeynüddin el-İrâkî: "Hadisin bu ziyadeyle/lafızla Selmân el-Fârisî hadisinden vârid olduğunu" ifade etmiş [Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*, 5/2246], Tâcüddin es-Sübkî ise hadisin ardından "Bir senedini bulamadım" demiştir. Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd, *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*, 5/2247.

¹⁴⁴ İmam Gazzâlî [Gazzâlî, *İhyâ ü 'ulûmi'd-dîn*, 4/249. bk. 3/388] ve Akşemseddin'in [Akşemseddin, *Def'u metâ'ini's-süfiyye*, 10] "Ömer b. Abdülazîz'den rivâyet edildiğine göre" diyerek temrîz sigasıyla naklettikleri bu rivâyet hadis kaynaklarında tespit edilememiştir.

yün elbise giydiklerinden bahseden örfî merfû, mevkûf ve maktû deliller olmak üzere iki kısma ayırmak doğru olacaktır.

Yün elbise giyilmesini teşvik eden şer'î merfû deliller olarak zikredilen rivâyetlerin bir kısmı hadis kaynaklarında geçmeyen hadislerken diğer bir kısmı hadis ilmi açısından delil olmaya elverişli olmayan çok zayıf veya uydurma hadislerden oluşmaktadır. İbnü'l-Cevzî (ö. 597/1201) bu konuda şöyle demektedir: "Sûfilerin kimisi yün elbise giyer ve Rasûlullâh'ın bunu giydiğini ifade eden hadisi ve güya yün elbise giymenin fazileti hususunda yapılan rivâyetleri delil getirir. Hz. Peygamber'in yün elbise giymesine gelince,¹⁴⁵ onun yün elbise giydiği doğrudur. ... Yün elbise giymenin faziletiyle ilgili rivâyetlere gelince; bunlar aslı olmayan mevzû/uydurma rivâyetlerdir."¹⁴⁶

O gün ki Arap toplumunun giyim kuşam tarzının bir gereği olarak Hz. Peygamber ile sahâbe ve tâbiînün yün elbise giydiklerinden bahseden örfî merfû, mevkûf ve maktû delillere gelince bunlardan merfû olan iki hadisin biri hasen, diğeri ise zayıftır. Mevkûf olan rivâyetlerden biri zayıf, diğeri hadis kaynaklarında yer almazken, diğer ikisi isnâdları bakımından delil olmaya elverişli olan hasen hadislerdir. Maktû rivâyet olarak zikredilen tek hadis ise hadis kaynaklarında geçmemektedir.

Hadis kaynaklarında yer alan ilgili rivâyetler incelendiğinde sahâbenin de yaygın olarak yün elbise kullandığı görülmektedir. Dahası bizâtihi Rasûlullâh'ın yünden bir cübbesinin olduğu¹⁴⁷ ve vefat ettiğinde üzerinde yamalı bir yün elbise bulunduğuna¹⁴⁸ yönelik rivâyet vardır. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin (ö. 42/662-63) nakline göre sahâbîler, yağmur yağdığı vakit koyun gibi kokuyorlardı.¹⁴⁹ Tâbiûndan Hasan-ı Basrî (ö. 110/728) de, "Bedir savaşına katılmış olan yetmiş sahâbiye yetiştim, bunların yün elbise dışında bir şey giydiklerini görmedim." sözünün sahibidir.¹⁵⁰

Bazıları yukarıda zikredilen bu tür rivâyetlerden sahâbe ve tâbiînün de zaman zaman yün elbise kullandıkları anlaşılmaktadır. İlk asır sûfilerinin, her bakımdan üzerlerinde derin izler bırakan sahâbîleri ve tâbiîni, sûrette de taklit yoluna gitmiş olmaları kuvvetle muhtemeldir. Bu noktada tasavvufun, başlangıçta bir zühd hareketi olduğu; zâhidliğin her şeyden önce nefse hoş gelen şeylerden uzak durmayı ve mütevazî davranmayı gerektirdiği hususu gözardı edilmemelidir. Yün elbise tercihlerinin temelinde, o gün için onun daha ucuz ve sevimsiz bir elbise oluşu yatmaktadır. O günden bugüne şartlar ve

¹⁴⁵ Buhârî, Muhammed b. İsmâil, *Sahîhu'l-Buhârî*, nşr. Sâlih b. Abdülazîz Âlu's-Şeyh (Riyâd: Dâru's-Selâm, 1420/1999), Libâs, 10; Müslim, Müslim b. el-Haccâc, *Sahîhu Müslim*, nşr. Sâlih b. Abdülazîz Âlu's-Şeyh (Riyâd: Dâru's-Selâm, 1420/1999), Tahâre, 77, 79 ve diğerleri Mugîre b. Şu'be'den. Hz. Âişe'nin rivâyetine göre Rasûlullah'ın (s.a.s.) kıldan dokunmuş bir elbise giydiğiyle ilgili hadisin değerlendirmesi için bk. Erdoğan Köycü, "Libas (Giyim-Kuşam)", *Bireysel ve Sosyal Hayatta Hadis I*, (İstanbul: Lisans Yayınları, 2019), 364-365.

¹⁴⁶ İbnü'l-Cevzî, Abdurrahmân b. Alî, *Telbîsü'l-İblîs*, nşr. Eymen Sâlih (Kâhire: Dâru'l-Hadis, 1422/2001), 200.

¹⁴⁷ Buhârî, Libâs, 10; Müslim, Tahâre, 77, 79; Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as es-Sicistânî, *es-Sünen*, nşr. Sâlih b. Abdülazîz Âlu's-Şeyh (Riyâd: Dâru's-Selâm, 1420/1999), Tahâre, 60; Tirmizî, Libâs, 29, 30; a.m.lf., *es-Şemâilü'l-Muhammediyye*, nşr. İzzet Ubeyd ed-De'as (Beirut: Dâru'l-Hadis, 1405/1985), 8 (No. 68); Nesâî, Ahmed b. Şuayb b. Alî, *es-Sünenü's-süğrâ*, nşr. Sâlih b. Abdülazîz Âlu's-Şeyh (Riyâd: Dâru's-Selâm, 1420/1999), Tahâre, 65, 96; İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd, *es-Sünen*, nşr. Sâlih b. Abdülazîz Âlu's-Şeyh (Riyâd: Dâru's-Selâm, 1420/1999), Tahâre, 59, Libâs, 4; Ahmed b. Hanbel, Ahmed b. Muhammed eş-Şeybânî, *el-Müsned* (Beirut: Dâru Sâdir, 1398/1978), 4/244, 247, 251, 255.

¹⁴⁸ Buhârî, Farzu'l-Humus, 5; Libâs, 19; Müslim, Libâs, 34, 35; Ebû Dâvûd, Libâs, 5; Tirmizî, Libâs, 10; İbn Mâce, Libâs, 1; Ahmed, 4/66; 5/71, 379; 6/32, 131.

¹⁴⁹ Ebû Dâvûd, Libâs, 5; Tirmizî, Kıyâme, 38; İbn Mâce, Libâs, 4; Ahmed, 4/407-419.

¹⁵⁰ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-ecliyâ*, 2/134; Mizzî, 6/112-113; Sühreverdî, *Avârifü'l-ma'ârif*, 70 (isnâdsız). Hadisin isnâdı hasendir. bk. Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl fi esmâ'r-ricâl*, 6/112; Uysal, *Tasavvuf Kültüründe Hadis*, 48, 55.

âdetlerin ne çok değiştiği kolayca anlaşılabilir. Çünkü yünden dokunmuş kumaşlar, günümüzde, çok pahalı olduğu için, onu yalnız ekonomik anlamda, çok varlıklı insanlar giyebilmektedir.

Oysa Hz. Peygamber zamanında ve onu takip eden dönemlerde yün elbisenin “tevazu” alâmeti sayıldığı, genel olarak kabul edilen bir husustur.¹⁵¹ Nitekim Sühreverdî, sûflilerin yün elbiseyi diğer elbiselere öncelikle sebeplerine sebep olarak; dünyanın fânî olan zînetini terk etme, aldatıcı olan câzibesine kapılmama ve kanaatkâr davranma gibi hususları zikretmiştir.¹⁵² Bununla birlikte, Kuşeyrî'nin (ö. 465/1072) dikkat çektiği üzere,¹⁵³ yün elbise giymenin, sâdece sûflilere mahsus bir tutum olmadığına da altını çizmeliyiz.

Zikredilen bütün bu rivâyetler, gerek Hz. Peygamber zamanında gerekse sahâbe ve tâbîn döneminde yün elbiselerin, o dönemdeki mevcut örfün bir gereği olarak veya başka sebeplerle giyildiğini göstermektedir. Bu bağlamda yün elbise giymenin sünnet olduğuna dair anlayışın yanlış olduğu ortaya çıkmaktadır. Zira bu konuya yönelik mutasavvıfların kitaplarında zikredilen mevcut rivâyetlere dayanarak yün elbise giymenin sünnet olduğunu iddia etmek çok zayıf veya uydurma hadisler üzerinden dinî bir anlayış ihdas etmekten başka bir şey değildir. Bununla birlikte zayıf hadislerle amel edilmesi, belli ölçüler içinde kabul edilebilir olmakla birlikte¹⁵⁴ mevzû hadislerle amel etmenin gerekçesini açıklamak mümkün değildir. Çünkü terğîb ve terhîb, kussalar ve fezâil-i a'mâl gibi konularda zayıf hadislerle amel etmenin cevâzına yönelik görüş genel kabul gören bir anlayıştır. Buna mukâbil hadis ulemâsının da ifade ettiği gibi mevzû hadislerle amel etmek, ister terğîb ve terhîble ilgili olsun, ister kussalarla, ister ahkâmla veya başka bir konuyla alakalı olsun kesinlikle haramdır.¹⁵⁵ Aynı şekilde mevzû haberleri, mevzû olduğunu beyan etmek ve uyarmak maksadının haricinde rivâyet etmek de kesin olarak haramdır.¹⁵⁶

¹⁵¹ Zekî Mübârek, *et-Tasavvufu'l-İslâmî*, 55; Mehmet Ali Aynî, *Tasavvuf Tarihi*, 201; Aydın, *Doğuş Devrinde Tasavvuf ve Hadis*, 29; Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 53.

¹⁵² Sühreverdî, *'Avârifü'l-ma'ârif*, 70.-72.

¹⁵³ Kuşeyrî, *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye*, 464.

¹⁵⁴ Amellerin fazileti ile ilgili terğîb ve terhîb konularında zayıf hadislerle amel etmenin câiz olup olmadığı hususunda ayrıntılı bilgi için bk. Ahmet Naim, *Hadis Usûlü (Tecdîd Mukaddimesi)*, nşr. Mesut Çakır (İstanbul, Ravza Yayınları, 2009), 325-334; Muhammed Avvâme, *Hükmü'l-amel bi'l-hadîsi'd-daîf beyne'n-nazariyye ve't-tatbîk ve'd-da'vâ*, (Cidde: Dârü'l-Minhâc – Medine-i Münevvere: Dârü'l-Yüsr, 1437/2017), 34-111; Ayşe Esra Şahyar, “Zayıf Hadislerle Fezâil Konusunda Amel Edilebilirlik Fikrinin Doğuşu ve Gelişimi”, *Hadis Tetkikleri Dergisi* 1/1 (İstanbul 2003), 31-49; Salahattin Polat, “Zayıf Hadislerle Amel”, *Hadis Araştırmaları Tarih Usûl Tenkid Yorum* (İstanbul: İnsan Yayınları, 2014), 127-156.

¹⁵⁵ Ahmet Naim, *Hadis Usûlü (Tecdîd Mukaddimesi)*, 270; Aydın, *Doğuş Devrinde Tasavvuf ve Hadis*, 165-166.

¹⁵⁶ İbnü's-Salâh, Osmân b. Salâhuddîn eş-Şehrezûrî, *Ulûmü'l-hadîs (Mukaddimetü İbni's-Salâh)*, nşr. Nüreddin İbr (Dimaşk: Dârü'l-Fikr, 1406/1986), 98; Ahmet Naim, *Hadis Usûlü (Tecdîd Mukaddimesi)*, 270; Mahmûd et-Tahhân, *Teysîru mustalahi'l-hadîs*, (Riyad: Mektebetü'l-Me'ârif, 1432/2011), 111.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	<i>Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.</i>
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	turkiyeilahiyat@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	<i>It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.</i>
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	turkiyeilahiyat@gmail.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça | References

Ahmed b. Hanbel, Ahmed b. Muhammed eş-Şeybânî. *el-Müsned*. 6 Cilt. Beyrut: Dâru Sâdır, 1398/1978.

Ahmet Naim. *Hadis Usûlü (Tecrîd Mukaddimesi)*. nşr. Mesut Çakır. İstanbul, Ravza Yayınları, 2009.

Akşemseddin, Şemseddin Muhammed b. Hamza. *Def‘u metâ‘ini’s-sûfiyye*. İstanbul Ün. Ktp. Nadir Eserler Bölümü, nr. 4786; Milli Kütüphane nr. 60 Zile 78/2, 19a-39b.

Amr Abdülmun‘im Selîm. *Savnü‘ş-şer‘i‘l-hanîf bi beyâni‘l-mevdû‘ ve‘d-daîf*. 2 Cilt. Tantâ: Dâru‘d-Diyâ‘, 1419-1420/1998-2000.

Aydın, Abdullah. *Doğuş Devrinde Tasavvuf ve Hadis*. İstanbul: Seha Neşriyat, 1986.

Aydın, Abdullah. *Hadis İstılahları Sözlüğü*. İstanbul: İFAV, 2011.

Aydın, Abdullah. “Merfû”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/180-181. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Aydın, Abdullah. “Mevku’”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/438-440. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Begavî, el-Hüseyn b. Mes‘ûd. *el-Envâr fi şemâ‘ili‘n-nebiyyi‘l-muhtâr*. nşr. İbrâhîm el-Ya‘kûbî. 2 Cilt. Dimaşk: Dâru‘l-Mektebî, 1416/1995.

Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin. *Şu‘abü‘l-îmân*. nşr. Muhammed Sa‘îd Zağlûl. 9 Cilt. Beyrut: Dâru‘l-Kütübî‘l-İlmiyye, 1410/1990. nşr. Muhtâr Ahmed en-Nedvî. 20 Cilt. Bombay (Hindistan): ed-Dâru‘s-Selefiyye, 1406/1986.

Buhârî, Muhammed b. İsmâil. *Sahîhu‘l-Buhârî*. nşr. Sâlih b. Abdülazîz Âlu‘ş-Şeyh. Riyâd: Dâru‘s-Selâm, 1420/1999.

Buhârî, Muhammed b. İsmâil. *el-Edebü‘l-müfred*. nşr. Muhammed Fuâd ‘Abdülbâkî. Beyrut: Dâru‘l-Beşâiri‘l-İslâmiyye, 1417/1997.

Cebecioğlu, Ethem. *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları, 2009.

Çakan, İsmail Lütfi. *Hadis Usûlü*. İstanbul: İFAV, 2009.

Deylemî, Şehredâr b. Şîrûye. *Müsnedü‘l-firdevs (Müsnedü firdevsi‘l-ahbâr/Firdevsü‘l-ahbâr bi mesûri‘l-hitâb)*. nşr. Saîd b. Besyûnî Zağlûl. Beyrut: Dâru‘l-Kütübî‘l-İlmiyye, 1406/1986.

Ebü Dâvûd, Süleymân b. el-Eş‘as es-Sicistânî. *es-Sünen*. (*Mevsûatü‘l-hadîsi‘ş-şerîf el-Kütübü‘s-Sitte* içinde). nşr. Sâlih b. Abdülazîz b. Muhammed b. İbrahim Âlu‘ş-Şeyh. Riyâd: Dâru‘s-Selâm, 1420/1999.

Ebü Nuaym, Ahmed b. Abdillâh. *Hilyetü‘l-evliyâ‘ ve tabakâtü‘l-asfiyâ‘*. 10 Cilt. Beyrut: Dâru‘l-Kitâbi‘l-Arabî, 1387/1967.

Ebü‘ş-Şeyh el-İsfahânî, Abdullâh b. Muhammed. *Ahlâku‘n-nebî ve âdâbüh*. nşr. Sâlih b. Muhammed el-Vüneyyân. 4. Cilt. Riyâd: Dâru‘l-Müslim, 1418/1998.

Ebü‘t-Tayyib el-Azîmâbâdî, Muhammed Şemsü‘l-Hak b. Emîr Alî ed-Diyânüvî. Avnü‘l-ma‘bûd Şerhu Süneni Ebî Dâvûd (İbnü‘l-Kayyim’in Tehzîbü Süneni Ebî Dâvûd‘u ile birlikte). 6 Cilt (12 Cüz). Beyrut: Dâru‘l-Kütübî‘l-İlmiyye, 1410/1990.

Efendioğlu, Mehmed. "Maktû". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 27/457-458. Ankara: TDV Yayınları, 2003.

Elbânî, Muhammed Nâsiruddîn el-Elbânî. *Daifu'l-Câmiî's-sağîr ve ziyâdetuh*. Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmî, 1410/1990.

Elbânî, Muhammed Nâsiruddîn el-Elbânî. *Daifu Süneni't-Tirmizî*. Riyâd: Mektebetü'l-Meârif, 1420/2000.

Elbânî, Muhammed Nâsiruddîn el-Elbânî. *Da'ifu't-Tergîb ve't-terhîb*. 2 Cilt. Riyâd: Mektebetü'l-Meârif, 1421/2000.

Elbânî, Muhammed Nâsiruddîn el-Elbânî. *Sahîhu'l-Câmiî's-sağîr ve ziyâdetuh*. 2 Cilt. Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmî, 1408/1988.

Elbânî, Muhammed Nâsiruddîn el-Elbânî. *Sahîhu'l-Edebi'l-müfred li'l-İmâmi'l-Buhârî*. Cübeyl: Dâru's-Siddîk, 1415/1994.

Elbânî, Muhammed Nâsiruddîn el-Elbânî. *Silsiletü'l-ehâdisi'd-da'ife ve'l-mevzûa ve eseruhâ's-seyyi' fi'l-ümme*. 14(3) Cilt. Riyâd: Mektebetü'l-Meârif, 1412/1992.

Elbânî, Muhammed Nâsiruddîn el-Elbânî. *Silsiletü'l-ehâdisi's-sahîha*. 7(3) Cilt. Riyâd: Mektebetü'l-Meârif, 1415/1995.

Eraydın, Selçuk. *Tasavvuf ve Tarikatlar*. İstanbul: İFAV, 2001.

Fettenî, Muhammed Tâhir. *Tezkiretü'l-mevzûât* (Sonunda müellifin *Kânûnu'l-mevzûât ve'd-duafâ'* sı ile birlikte). Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1415/1995.

Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed. *İhyâ ü 'ulûmi'd-dîn*. 5 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.

Güngör, Haydar. "Hz. Peygamber (s.a.s.) Döneminde Kullanılan Kıyafetler". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [Dergiabant: Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi]* 4/8 (2016), 48-68.

Hâkim, Ebû Abdillâh el-Hâkim en-Nîsâbü'rî. *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn* (Zehebî'nin *Telhîsu'l-Müstedrek*'i ile birlikte). 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, ts.

Hatîb el-Bağdâdî, Ahmed b. Alî. *Muvazzıhu evhâmi'l-cem' ve't-tefrîk*. nşr. Abdulmu'tî Emîn Kal'acî. 2 Cilt. Beyrût: Dâru'l-Ma'rife, 1407/1982.

Hatîb el-Bağdâdî, Ahmed b. Alî. *el-Müntehab min kitâbi'z-zühd ve'r-rekâik*. nşr. Âmir Hasan Sabrî. Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1420/2000.

Hatîb el-Bağdâdî, Ahmed b. Alî. *Târîhu Bağdâd*. 18 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, ts.

Hennâd, Hennâd b. Serî. *Kitâbü'z-Zühd*. nşr. Abdurrahmân b. Abdülcebbar el-Firyevâî. 2 Cilt. Kuveyt: Dâru'l-Hulefâ' li'l-Kitâbi'l-İslâmî, 1406/1985.

Heysemî, Nûruddîn Alî. *Mecma'u'z-zevâid ve menba'u'l-fevâid*. 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1408/1988.

Hücvîrî, Alî b. Osmân. *Keşfü'l-mahcûb*. çev. Mahmûd Ahmed Mâzî Ebu'l-Azâim. nşr. Ahmed Abdürrahîm es-Sâyih – Tefkîk Alî Vehbe. Kâhire: Mektebetü's-Sekâfeti'd-Dîniyye, 1428/2007.

İbn Adî, Abdullâh b. Adî. *el-Kâmil fi duafâi'r-ricâl*. nşr. Kurul. 7 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr,

1405/1985.

İbn Arrâk, Alî b. Muhammed. *Tenzihü's-şerîa ani'l-ahbârî's-şeniâti'l-mevzûa*. nşr. Abdülvehhâb Abdüllatîf - Abdullah Muhammed es-Siddîk. 2 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1401/1981.

İbn Asâkir, Alî b. el-Hasen ed-Dimaşkî. *Târîhu medîneti Dimaşk ve zikru fadlihâ ve tesmiyetü men hallehâ mine'l-emâsil evi'ctâze bi nevâhîhâ min vâridihâ ve ehlihâ*. nşr. Alî Şîrî. 70 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1419/1998.

İbnü'l-Cevzî, Abdurrahmân b. Alî. *el-Îlelü'l-mütenâhiye fi'l-ehâdîsi'l-vâhiye*. nşr. Halîl el-Meys. 2 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1424/2003.

İbnü'l-Cevzî, Abdurrahmân b. Alî. *el-Mevzûât*. nşr. Tefvîk Hamdân. 2 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1415/1995.

İbnü'l-Cevzî, Abdurrahmân b. Alî. *Telbîsü İblîs*. nşr. Eymen Sâlih. Kâhire: Dârü'l-Hadîs, 1422/2001.

İbn Ebî'd-Dünyâ, Abdullah b. Muhammed. *et-Tevâdü' ve'l-humûl*. nşr. Muhammed Abdülkâdir 'Atâ'. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1410/1990.

İbn Hacer, Ahmed b. Alî el-'Askalânî. *Lisânü'l-Mizân*. 7 Cilt. Kâhire: Dârü'l-Kitâbî'l-İslâmî, ts.

İbn Hacer, Ahmed b. Alî el-'Askalânî. *Takrîbü't-Tehzîb*. nşr. Ebü'l-Eşbâl Sağîr Ahmed Şâğîf el-Pâkistânî. Riyâd: Dârü'l-Âsime, 1416/1995.

İbn Hacer, Ahmed b. Alî el-'Askalânî. *Tehzîbü't-Tehzîb*. nşr. Mustafa Abdülkâdir 'Atâ'. 12 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1415/1994;

İbn Hibbân, Muhammed b. Hibbân. *Kitâbü'l-Mecrûhîn mine'l-muhaddîsîn ve'd-du'afâ' ve'l-metrûkîn*. nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Silefî. 2 Cilt. Riyâd: Dârü's-Sumey'î, 1420/2000.

İbnü'l-Kayserânî, Ebü'l-Fazl Muhammed b. Tâhir. *Safvetü't-tasavvuf*. nşr. Ahmed eş-Serebâsî. Kâhire: Matbaatü Dâri't-Te'lîf, ts.

İbnü'l-Kayserânî, Ebü'l-Fazl Muhammed b. Tâhir. *Zahîretü'l-huffâz el-muhrec 'ale'l-hurûf ve'l-elfâz (ez-Zahîre fi'l-ehâdîsi'z-za'ife ve'l-mevzû'a*. nşr. Abdurrahmân b. Abdülcebbâr el-Feryevâî. 5 Cilt. Riyâd: Dârü's-Selef, 1416/1996.

İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd. *es-Sünen*. nşr. Sâlih b. Abdülazîz Âlu's-Şeyh. Riyâd: Dârü's-Selâm, 1420/1999.

İbnü's-Salâh, Osmân b. Salâhuddîn eş-Şehrezûrî. *Ulûmü'l-hadîs (Mukaddimetü İbni's-Salâh)*. nşr. Nüreddîn İtr. Dimaşk: Dârü'l-Fikr, 1406/1986.

İbn Teymiyye, Takıyyuddîn Ahmed. *Mecmû'u'l-fetâvâ*. nşr. Abdurrahmân b. Muhammed. 37 Cilt. Riyâd: Dârü Âlemi'l-Kütüb, 1412/1991.

İmamzâde, Muhammed b. Ebû Bekir el-Buhârî. *Şir'atü'l-İslâm ilâ dâri's-selâm*. (bk. Seyyid Alizâde Ya'kûb b. Ali. *Mefâtihu'l-cinân fi şerhi Şir'ati'l-İslâm*. nşr. Ahmed Hâdî el-Kassâr. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1432/2011.

Koçyiğit, Talat. *Hadis Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Rehber Yayınları, 1992.

Köycü, Erdoğan. "Âyet Hadîs ve Kültür Bağlamında Libâs Literatürü Üzerine Bir

Deneme". *Siyâsi Sosyal Kültürel Yönleriyle Türkiye ve Rusya-3*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2019, 239-258.

Köycü, Erdoğan. "Libas (Giyim-Kuşam)". *Bireysel ve Sosyal Hayatta Hadis I*. İstanbul: Lisans Yayınları, 2019, 355-376.

Kuşeyrî, Abdülkerîm b. Hevâzin. *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye*. nşr. Abülhalîm Mahmûd – Mahmûd b. eş-Şerîf. Kâhire: Matâbiu Müesseseti Dâri'ş-Şa'b, 1409/1989.

Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd. *Tahrîcu ehâdîsi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*. 7 Cilt. Riyâd: Dâru'l-Âsime, 1408/1987.

Mahmûd et-Tahhân. *Teysîru mustalahi'l-hadîs*. Riyad: Mektebetü'l-Me'ârif, 1432/2011.

Mehmet Ali Aynî. *Tasavvuf Tarihi*. haz. Hüseyin Rahmi Yananlı. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2017.

Muhammed Avvâme. *Hükmü'l-amel bi'l-hadîsi'd-dâif beyne'n-nazariyye ve't-tatbîk ve'd-da'vâ*. Cidde: Dâru'l-Minhâc – Medine-i Münevver: Dâru'l-Yûsr, 1437/2017.

Muhammed Emîn el-İrâkî. *el-Mevzûât fi'l-İhyâ' ev el-i'tibâr fi Hamli'l-esfâr*. nşr. Ali Rızâ b. Abdullah. Beyrut: Mektebetü Lîne, 1414/1993.

Mizzî, Ebü'l-Haccâc Yûsuf b. Abdurrahmân el-Mizzî. *Tehzîbü'l-Kemâl fi esmâi'r-ricâl*. nşr. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf. 35 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1422/2002.

Münâvî, Muhammed Abdürraûf. *et-Teysîr şerhu'l-Câmi'i's-sağîr*. nşr. Mustafâ Muhammed ez-Zehebî. 6. Cilt. Kâhire: Dâru'l-Hadîs, 1421/2000.

Münâvî, Muhammed Abdürraûf. *Feyzü'l-kadîr şerhu'l-Câmi'i's-sağîr min ehâdîsi'l-beşîri'nezzîr*. nşr. Ahmed Abdüsselâm. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1422/2001.

Münzirî, Zekiyyüddîn Abdülazîm b. Abdilkavî. *et-Terğîb ve't-terhîb mine'l-hadîsi'ş-şerîf*. Beyrut: Dâru İbn Hazm, 1422/2001.

Müslim, Müslim b. el-Haccâc. *Sahîhu Müslim*. nşr. Sâlih b. Abdülazîz Âlu'ş-Şeyh. Riyâd: Dâru's-Selâm, 1420/1999.

Nesâî, Ahmed b. Şuayb b. Alî. *es-Sünenü's-sügrâ*. nşr. Sâlih b. Abdülazîz Âlu'ş-Şeyh. Riyâd: Dâru's-Selâm, 1420/1999.

Öngören, Reşat. "Sûfî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/471-472. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Öngören, Reşat. "Tasavvuf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/119-126. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

Polat, Salahattin. "Zayıf Hadislerle Amel". *Hadis Araştırmaları Tarih Usûl Tenkid Yorum* (İstanbul: İnsan Yayınları, 2014), 127-156.

Serrâc, Ebû Nasr Abdullah b. Alî et-Tûsî. *el-Lüma'*. nşr. Abdülhalîm Mahmûd - Tâhâ Abdülbâkî Sürûr. Kâhire: Dâru'l-Kütübî'l-Hadîse, 1380/1960.

Seyyid Alizâde Ya'kûb b. Ali. *Mefâtîhu'l-cinân fi şerhi Şir'ati'l-İslâm*. nşr. Ahmed Hâdî el-Kassâr. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1432/2011.

Sühreverdi, Ömer b. Muhammed. *'Avârifü'l-ma'ârif*. nşr. Ahmed Abdürrahîm es-Sâyih – Tefkîk Alî Vehbe. Kâhire: Mektebetü's-Sekâfeti'd-Dîniyye, 1427/2006.

Süyûtî, Celâlüddîn Abdurrahmân. *el-Câmi' u's-sağîr min ehâdisi'l-beşîri'n-nezîr*. 2 Cüz. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1423/2002.

Süyûtî, Celâlüddîn Abdurrahmân. *el-Le'âli'l-masnûa fi'l-ehâdisi'l-mevezûa*. 2 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1417/1996.

Süyûtî, Celâlüddîn Abdurrahmân. *el-Medrec ile'l-müddrec*. nşr. Subhî el-Bedrî, es-Sâmerrâî. Kuveyt: ed-Dârü's-Selefiyye, 1400/1980.

Şahyar, Ayşe Esra. "Zayıf Hadisle Fezâil Konusunda Amel Edilebilirlik Fikrinin Doğuşu ve Gelişimi". *Hadis Tetkikleri Dergisi* 1/1 (İstanbul 2003), 31-49.

Şevkânî, Muhammed b. Ali. *el-Fevâidü'l-mecmûa*. nşr. Abdurrahmân b. Yahyâ el-Mu'allimî. Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1416/1995.

Taberânî, Süleymân b. Ahmed. *el-Mu'cemü'l-evsat*. nşr. Târîk b. 'Ivazullâh b. Muhammed ve 'Abdulmuhsin el-Hüseynî. 10 Cilt. Kâhire: Dârü'l-Haremeyn, 1415/1995.

Taberânî, Süleymân b. Ahmed. *el-Mu'cemü'l-kebir*. nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Silefî. 25 Cilt. Dâru İhyâ't-Türâsi'l-'Arabî, ys., ts.

Taberânî, Süleymân b. Ahmed. *el-Mu'cemü's-sağîr (er-Ravdu'd-dânî ile'l-mu'cemi's-sağîr li't-Taberânî)*. nşr. Muhammed Şükür Mahmûd el-Hâcc. 2 Cilt. Beyrut ve Ammân: el-Mektebü'l-İslâmî ve Dâru 'Ammâr, 1405/1985.

Taberânî, Süleymân b. Ahmed. *Müsnedü's-Şâmiyyîn*. nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Silefî. 4 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1409/1989.

Tayâlisî, Ebû Dâvûd Süleymân. *el-Müsned*. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, ts.; nşr. Muhammed b. Abdülmuhsin et-Türkî. 4 Cilt. Kâhire: Dâru Hecl li't-Tibâa ve'n-Neşr, 1419/1999.

Tirmizî, Muhammed b. İsa. *el-Câmi' u's-sahîh*. nşr. Sâlih b. Abdülazîz Âlu's-Şeyh. Riyâd: Dârü's-Selâm, 1420/1999.

Tirmizî, Muhammed b. İsa. *eş-Şemâilü'l-Muhammediyye*. nşr. İzzet Ubeyd ed-De'âs. Beyrut: Dârü'l-Hadîs, 1405/1985.

Uysal, Muhittin. *Peygamber Günlerinde Giyim Kuşam ve Süslenme*. Konya: Yediveren, 2004.

Uysal, Muhittin. *Tasavvuf Kültüründe Hadis*. Konya: Yediveren, 2001.

Yıldırım, Ahmet. *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.

Vekî' b. el-Cerrâh, er-Ruâsî. *Kitâbü'z-Zühd*. Dâru İbn Hazm, Beyrut, 1424/2003.

Yananlı, Hüseyin Rahmi. "Tasavvufun Sözü ve Özü". Mehmed Ali Aynî *Tasavvuf Tarihi*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2017, 331-347.

Yılmaz, Kâmil. *Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 1997.

Yücel, Ahmet. *Hadis Usûlü*. İstanbul: İFAV, 2021.

Zeynüddîn el-İrâkî, Abdürrahîm b. el-Hüseyn. *el-Muğnî 'an hamli'l-esfâr fi'l-esfâr fi tahrîci mâ fi'l-İhyâi mine'l-ahbâr* (bk. Mahmûd b. Muhammed el-Haddâd. *Tahrîcu ehâdisi İhyâi 'ulûmi'd-dîn*. Riyâd: Dârü'l-Âsime, 1408/1987).

Zehebî, Muhammed b. Ahmed. *el-Kâşif fi ma'rifeti men lehu rivâye fi'l-Kütübî's-sitte*. nşr.

Muhammed 'Avvâme - Ahmed Muhammed el-Hatîb. 2 Cilt. Cidde: Dârü'l-Kıble li's-Sekâfeti'l-İslâmiyye ve Müessesetü 'Ulûmi'l-Kur'ân, 1413/1992.

Zehebî, Muhammed b. Ahmed. *Mîzânü'l-i'tidâl fi nakdi'r-ricâl*. nşr. Alî Muhammed el-Becâvî. 4 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, ts.

Zehebî, Muhammed b. Ahmed. *Siyerü a'lâmi'n-nübelâ'*. nşr. Şuayb el-Arnaût - Hüseyin el-Esed. 25 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1412/1992.

Zekî Mübârek. *et-Tasavvufu'l-İslâmî fi'l-edeb ve'l-ahlâk*. 2 Cüz (1 Cilt halinde). Kâhire: Müessesetü Hindâvî li't-Ta'lîm ve's-Sekâfe, 2012.